

BOSNA I HERCEGOVINA
Konkurencijsko vijeće

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
Конкуренцијски савет

RJEŠENJE
po Zahtjevu za pokretanje postupka privrednog subjekta Telemach d.o.o. Sarajevo
protiv privrednog subjekta BH Telecom d.d. Sarajevo

Sarajevo,
novembar, 2017. godine

Broj: 06-26-2-012-95-II/14
Sarajevo, 30. novembar 2017. godine

Na osnovu člana 25. stav (1) tačka e), člana 42. stav (1) tačka c), a u vezi s članom 10. stav (1) i (2) Zakona o konkurenciji («Službeni glasnik BiH», br. 48/05, 76/07 i 80/09), te člana 105. Zakona o upravnom postupku («Službeni glasnik BiH», br. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09, 41/13 i 53/16), u postupku pokrenutom po Zahtjevu za pokretanje postupka podnesenim od strane privrednog subjekta Telemach d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216, 71 000 Sarajevo, kojeg zastupa advokat Lana Deljkić, Trg djece Sarajeva 1, 71 000 Sarajevo, protiv privrednog subjekta BH Telecom d.d., Obala Kulina Bana 8, 71 000 Sarajevo, radi utvrđivanja kršenja odredbi člana 10. stav (2) Zakona o konkurenciji, Konkurencijsko vijeće postupajući po presudi Suda Bosne i Hercegovine broj: S1 3 U 019722 15 U od 14.02.2017. godine na 14. (četnaestoj) sjednici održanoj dana 30. novembra 2017. godine, donijelo je

R J E Š E N J E

1. Odbija se Zahtjev privrednog subjekta Telemach d.o.o. Sarajevo, podnesen protiv privrednog subjekta BH Telecom d.d. Sarajevo, radi utvrđivanja postojanja zloupotrebe dominantnog položaja u smislu člana 10. stav (2) Zakona o konkurenciji, kao neosnovan.
2. Odbija se zahtjev za naknadu troškova zastupanja privrednog subjekta Telemach d.o.o. Sarajevo, kao neosnovan.
3. Ovo Rješenje je konačno i bit će objavljeno u «Službenom glasniku BiH», službenim glasilima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

O b r a z l o ž e n j e

Konkurencijsko vijeće je dana 21.05.2014. godine pod brojem: 06-26-2-012-II/14 zaprimilo Zahtjev za pokretanje postupka (u daljem tekstu: Zahtjev) podnesen od strane privrednog subjekta Telemach d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216, 71 000 Sarajevo (u daljem tekstu: Podnosilac zahtjeva ili Telemach), kojeg zastupa advokat Lana Deljkić, Trg djece Sarajeva 1, 71 000 Sarajevo, protiv privrednog subjekta BH Telecom d.d., Obala Kulina Bana 8, 71 000 Sarajevo (u daljem tekstu: BH Telecom) radi kršenja odredbi člana 10. stav (2) Zakona o konkurenciji (u daljem tekstu: Zakon). Obzirom da je uvidom u dostavljenu dokumentaciju utvrđeno da predmetni Zahtjev nije potpun, u skladu sa odredbom člana 28. stav (2) Zakona, Konkurencijsko vijeće je dana 06.06.2014. godine aktom broj: 06-26-2-012-1-11/14 zatražilo dopunu Zahtjeva.

Podnosilac zahtjeva je dana 13.06.2014. godine podneskom broj: 06-26-2-012-2-11/14 dostavio traženu dopunu.

Nakon kompletiranja Zahtjeva, Konkurencijsko vijeće je dana 25.09.2014. godine (akt broj: 06-26-2-012-3-II/14) Podnosiocu zahtjeva izdalo Potvrdu o prijemu kompletnog i urednog Zahtjeva, u smislu člana 28. stav (3) Zakona.

Na osnovu Zahtjeva i dostavljene dokumentacije Konkurencijsko vijeće je ocijenilo da nije moguće utvrditi postojanje povreda Zakona na koje Podnosilac zahtjeva ukazuje, te je donijelo Zaključak o pokretanju postupka broj: 06-26-2-012-5-II/14 dana 25.09.2014. godine.

Članom 41. stav (1) tačka c) Zakona je propisano da je nakon donošenja zaključka o pokretanju postupka Konkurencijsko vijeće dužno donijeti konačno rješenje o utvrđivanju zloupotrebe dominantnog položaja u roku od 4 mjeseca. Nadalje, članom 11. stav (2) Zakona propisano je da ukoliko Konkurencijsko vijeće ne donese rješenje u roku iz člana 41. stav (1) tačka c), smatra se da se zaključenim sporazumom odnosno postupanjem privrednog subjekta ne zloupotrebljava dominantan položaj. Na poseban zahtjev privrednog subjekta, Konkurencijsko vijeće u skladu sa članom 11. stav (3) Zakona donosi rješenje da zaključenim sporazumom, odnosno postupanjem privredni subjekt ne zloupotrebljava dominantan položaj.

Konkurencijsko vijeće je aktom broj: 06-26-2-012-72-II/14 od 29.05.2015. godine obavijestilo stranke u postupku da konačno rješenje u postupku nije doneseno iz razloga što se nisu mogli ispuniti zakonom propisani uslovi za njegovo donošenje, te se poučene o pravu iz člana 11. stav (3) Zakona.

Privredni subjekt Telemach d.o.o. Sarajevo je podnio Konkurencijskom vijeću poseban Zahtjev za donošenje rješenja u smislu člana 11. stav (3) Zakona dana 04.08.2015. godine pod brojem: 06-26-2-012-73-II/14.

Postupajući po Zahtjevu za donošenje rješenja privrednog subjekta Telemach d.o.o. Sarajevo, a imajući u vidu naprijed navedeno, Konkurencijsko vijeće je konstatovalo da je rok za donošenje konačnog rješenja u smislu člana 41. stav (1) tačka c) Zakona protekao, te je u skladu sa članom 11. stav (3) Zakona donijelo Rješenje broj: 06-26-2-012-75-II/14 dana 10.09.2015. godine prema kojem se smatra da zaključenim sporazumom, odnosno postupanjem privredni subjekt BH Telecom nije zloupotrijebio dominantni položaj.

Protiv navedenog Rješenja Konkurencijskog vijeća privredni subjekt Telemach je podnio tužbu Sudu Bosne i Hercegovine. Sud Bosne i Hercegovine, rješavajući po tužbi privrednog subjekta Telemach, je donio Presudu broj: S1 3 U 019722 15 U od 14.02.2017. godine (u daljem tekstu: Presuda) kojom je uvažio tužbu i navedeno Rješenje Konkurencijskog vijeća poništio i vratio na ponovno odlučivanje.

Konkurencijsko vijeće je Presudu zaprimilo dana 17.02.2017. godine pod brojem: 06-26-2-012-84-II/14.

Ovim Rješenjem izvršava se predmetna Presuda Suda BiH uzimajući u obzir da, prema članu 62. Zakona o upravnim sporovima («Službeni glasnik BiH», br. 19/02, 88/07, 83/08 i 74/10), kada sud poništi akt protiv kojeg je bio pokrenut upravni spor, predmet se vraća u stanje u kojem se nalazio prije nego što je poništen akt donesen, te je pri donošenju novog rješenja vezan pravnim shvatanjima i primjedbama suda u vezi s postupkom.

1. Stranke u postupku

Stranke u postupku su privredni subjekti Telemach d.o.o. Sarajevo, Džemala Bijedića 216, 71 000 Sarajevo i BH Telecom d.d., Franca Lehara 7, 71 000 Sarajevo.

1.1. Privredni subjekt Telemach d.o.o. Sarajevo, Podnosilac zahtjeva

Privredni subjekt „Telemach“ Društvo za pružanje usluga u oblasti telekomunikacija d.o.o. Sarajevo-Ilidža, ulica Džemala Bijedića 126, Sarajevo, registrovan kod Općinskog suda u Sarajevu pod matičnim brojem: 65-01-0620-08, čiji je osnivač BOSNIA BROADBAND S.a.r.l. iz Luksemburga i sa upisanim osnovnim kapitalom od 13.515.534,21 KM-a (100% osnivački kapital).

Telemach je privredno društvo koje je aktivno u pružanju telekomunikacionih usluga. Jedan je od telekomunikacionih operatera u Bosni i Hercegovini, koji distribuira medijski sadržaj preko kablovske tehničke platforme i pruža uslugu pristupa internetu i povezane usluge, kao i usluge fiksne telefonije pretplatnicima.

Telemach je u krajnjem vlasništvu fondova kojima upravljaju društva povezana sa društvom KKR & Co. L.P. 9 West 57th Street, Suite 4200, Njujork, Njujork 10019, Sjedinjene Američke Države.

1.2. Privredni subjekt BH Telecom d.d., Sarajevo, protivna strana

Privredni subjekt BH Telecom Sarajevo, dioničarsko društvo, Franca Lehara 7 (ranije Obala Kulina bana 8) , 71 000 Sarajevo, registrovan je dana 8.1.2002. godine na Općinskom sudu Sarajevo, pod matičnim brojem subjekta 65-02-0012-10 (stari broj 1-23391).

Osnivač i većinski vlasnik privrednog subjekta BH Telecom je Vlada Federacije Bosne i Hercegovine.

Osnovna registrovana djelatnost privrednog subjekta BH Telecom je obavljanje telekomunikacijskih djelatnosti.

2. Pravni okvir predmetnog postupka

Konkurencijsko vijeće je tokom postupka primijenilo odredbe Zakona, Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta («Službeni glasnik BiH», br. 18/06 i 34/10), Odluke o definisanju kategorija dominantnog položaja («Službeni glasnik BiH», br. 18/06 i 34/10) i odredbe Zakona o upravnom postupku («Službeni glasnik BiH», br. 29/02, 12/04, 88/07, 93/09 i 41/13), u smislu člana 26. Zakona.

Pored navedenog, Konkurencijsko vijeće je primijenilo i odredbe Zakona o komunikacijama BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 31/3, 75/06 i 32/10), Referentne interkonekcijske ponude za povezivanje na fiksnu mrežu BH Telecoma, Pravila o interkonekciji broj 51/2010 ("Službeni glasnik BiH", broj 109/10), Pravila 67/2012 o modelu rebalansa cijena govornih telefonskih usluga u Bosni i Hercegovini, Pravilo RAK broj 20/2003 o utvrđivanju grančnih cijena iznajmljenih linija u Bosni i Hercegovini, Odluka o izmjenama i dopunama Pravilo RAK broj 20/2003 o utvrđivanju grančnih cijena iznajmljenih linija u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik BiH", broj 41/03 i 85/05), Odluke o Politici sektora telekomunikacija Bosne i Hercegovine za period 2008.-2012.godine ("Službeni glasnik BiH", broj 8/09), Dozvolu za javnog operatera fiksne telefonije, Listu operatera sa značajnom tržišnom snagom ("Službeni glasnik BiH", broj 05/10) te Analizu tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji - veleprodajni nivo od 31.01.2014. godine.

Konkurencijsko vijeće u skladu sa članom 43. stav (7) Zakona može u svrhu ocjene datog slučaja koristiti sudsku praksu Evropskog suda pravde i odluke Evropske komisije.

3. Postupak pred Konkurencijskim vijećem

Podnosilac zahtjeva u Zahtjevu, u bitnom, navode sljedeće:

- da je privredni subjekt Telemach operater digitalne i analogne kablovske televizije kao i jedan od vodećih pružatelja usluga širokopojasnog Interneta u Bosni i Hercegovini;
- da je privredni subjekt BH Telecom, proglašen od strane Regulatorne agencije za komunikacije BiH (u daljem tekstu: RAK), jedan od tri dominantna operatera u Bosni i Hercegovini sa značajnom tržišnom snagom koji pruža sve telekomunikacije usluge i potpuno je vertikalno integriran; da privredni subjekt BH Telecom pored lokalne fiksne mreže, odnosno kablovske mreže koja povezuje centrale privrednog subjekta BH Telecom iz kojih se pružaju usluge domaćinstvima posjeduje i magistralnu mrežu kojom međusobno povezuje svoje centrale;
- da alternativni operateri imaju na raspolaganju dva načina za pružanju fiksnih usluga krajnjim korisnicima i to: da sami izgrade svoju alternativnu lokalnu fiksnu mrežu ili da zaključe ugovor o povezivanju sa mrežom privrednog subjekta BH Telecom ili drugog dominantnog operatera;
- da alternativni operater u slučaju izgradnje vlastite mreže, bilo lokalne ili magistralne, pored ulaganja u vlastitu infrastrukturu, mora da obezbijedi prethodnu saglasnost nadležnih državnih organa (ukoliko nastoji povezati dvije opštine ili dva grada), lokalne samouprave, privrednog subjekta BH Telecom čija je suglasnost neophodna za radove u blizini mreže privrednog subjekta BH Telecom kao i saglasnost stanara ukoliko je riječ o lokalnoj mreži;
- da relevantnim tržištem proizvoda predmetnog postupka Podnosilac smatra dva tržišta i to tržište interkonekcije na fiksnu mrežu BH Telecoma kao i tržište pružanja fiksnih telekomunikacijskih usluga krajnjim korisnicima dok relevantnim geografskim tržištem smatra područje Federacije Bosne i Hercegovine obzirom da je privredni subjekat BH Telecom jedini učesnik koji pruža usluge interkonekcije na sopstvenu fiksnu mrežu te posjeduje najrazvijeniju mrežnu infrastrukturu na tržištu Federacije Bosne i Hercegovine čime pokriva oko 95% domaćinstava na teritoriji gradova u kojima posjeduje mrežnu infrastrukturu.

Podnosilac zahtjeva u Zahtjevu ukazuje na kršenje odredbi člana 10. stav (2) pod a), c) i d) Zakona navodeći sljedeće:

- da je, pored obaveze koja je propisana RIP dokumentom o uspostavljanju interkonekcije u roku od 90 dana, proteklo pet (5) mjeseci od zaključivanja ugovora privrednih subjekata Telemach i BH Telecom do uspostavljanja interkonekcije;
- da je u međuvremenu privredni subjekt BH Telecom odlagao uspostavljanje interkonekcije navodeći brojne razloge kao što su određeni testovi za odabranu tehnologiju (ISDN testovi), godišnji odmori zaposlenih u privrednom subjektu BH Telecom ali i neodgovaranjem na poruke i zahtjeve Podnosioca zahtjeva;
- da je interkonekcija uspostavljena u oktobru 2012. godine ali da je onemogućen normalni rad privrednog subjekta Telemach tako što je, uprkos činjenici da je značajno porasla tražnja u mreži Podnosioca zahtjeva za fiksnom telefonijom zbog porasta broja korisnika, privredni subjekt BH Telecom neosnovano odbijao zahtjeve privrednog subjekta Telemach za povećanjem kapaciteta linka;
- da su privredni subjekti Telemach i BH Telecom te RAK u periodu od oktobra 2012. godine do aprila 2013. godine razmijenili znatan broj dopisa u vezi navedenog; privredni subjekt BH Telecom i RAK su navodili da ne postoji potreba za proširenjem kapaciteta interkonekcije uprkos brojnim prijavama i dokazima o preopterećenosti mreže privrednog subjekta Telemach te činjenici da je privredni subjekat Telemach bio primoran da plati naknadu za tranzitiranje do mreže privrednog subjekta BH Telecom po cijeni koja je znatno veća od tržišne;
- da je danima privredni subjekt Telemach primao pritužbe svojih pretplatnika da ih ne mogu dobiti iz inostranstva dok je istovremeno od privrednog subjekta Telemach traženo da dokaže da je postojalo preopterećenje;
- da postoji izričita odredba iz ugovora o interkonekciji koja predviđa povećanje kapaciteta u slučaju kada dolazi do povećanja prometa;
- da je u čitavom ovom periodu privredni subjekt Telemach bio prinuđen da pronade alternativne partnere kako bi usmjerio višak saobraćaja prema mreži privrednog subjekta BH Telecom te uz nedovoljne kapacitete imao povećani broj propalih poziva prema i od svojih

pretplatnika prema mreži privrednog subjekta BH Telecom i međunarodnim mrežama, a tranzitom je bio primoran i plaćati znatno veće cijene po minuti poziva čime su oštećeni krajnji korisnici i ugled privrednog subjekta Telemach kako na tržištu fiksne telefonije, tako i ostalih usluga koje pruža u paketima; nakon više urgencija privredni subjekt BH Telecom je počeo da usmjerava međunarodni saobraćaj direktno do mreže privrednog subjekta Telemach;

- da je nakon inicijalnog povećanja kapaciteta u januaru 2013. godine privredni subjekt BH Telecom odbio da omogući dalje povećanje kapaciteta u skladu sa trendovima povećanja, tvrdeći da ne postoje tehničke mogućnosti za proširenje kapaciteta; kao odgovor na zahtjev privrednog subjekta Telemach za proširenjem kapaciteta (upućenog februara 2013. godine) privredni subjekt BH Telecom se saglasio sa povećanjem kapaciteta ali sa oko 40% nižom propusnom moći od tražene.

Kapacitet je povećan 5. aprila 2013. godine i gotovo trenutno iskorišten; radi navedenog privredni subjekt Telemach redovno trpi štetu zbog odlaganja u postupku interkonekcije koja se odražava gubitkom korisnika, povećanim ukupnim troškovima interkonekcije (zbog tranzitiranja saobraćaja alternativnim rutama) kao i štete po ugled privrednog subjekta Telemach.

U Zahtjevu se dalje ukazuje na kršenje odredbi člana 10. stav (2) pod b) Zakona navodi sljedeće:

- da je u skladu sa propisima Bosne i Hercegovine, ukoliko želi da obavlja radove na proširenju mreže, privredni subjekt Telemach u obavezi (kao i bilo koji drugi operater), da obezbijedi saglasnost javnih komunalnih preduzeća koja već posjeduju mrežu na istom prostoru. Kao razlog navedenom ističe se zaštita postojeće infrastrukture; privredni subjekt Telemach izvodi radove kako bi u doglednoj budućnosti mogao da konkuriše privrednom subjektu BH Telecom tako što bi obezbijedio pristup do teritorije koju prethodno pokriva samo privredni subjekt BH Telecom. Obzirom da je na taj način privredni subjekt BH Telecom konkurent privrednom subjektu Telemach privredni subjekat BH Telecom zloupotrebljava navedeno pravo i redovno uskraćuje saglasnost Podnosiocu zahtjeva na izgradnju mreže. Tako je privredni subjekt BH Telecom uskratio saglasnost preko 12 mjeseci na radovima na teritoriji opštine Visoko kao i na teritoriji opštine Kakanj prilikom realizacije projekta izgradnje magistralne infrastrukture što je zbog sabotaze na mreži od strane N.N. lica u jednom trenutku dovelo do potpunog isključenja sa sistema brojnih dijelova mreže privrednog subjekta Telemach.

Podnosilac zahtjeva također ukazuje na povrede odredbi člana 10. stav (2) pod a) i d) Zakona putem vezane prodaje (*bundling*) tako što vezana prodaja usluga u paketu u slučaju telekomunikacija, koja se naziva *dual* ili *triple play*, podrazumijeva tri usluge - fiksna telefoniju, Internet i IPTV televizija. Kada se snizi cijena za paket navedenih usluga to podrazumijeva da se određena usluga pruža sa dodatnim popustom za svaku od usluga, a taj popust se ne odobrava korisniku koji bira samo neke od navedenih usluga. Navedena praksa privrednog subjekta BH Telecom dovodi do negativnih efekata za konkurenciju i krajnje potrošače tako što:

- zahvaljujući razvijenoj fiksnoj mreži može uz izrazito niske troškove pružiti trostruku uslugu gotovo svakom korisniku u opštinama u kojima posjeduje mrežu;
- posjeduje i mobilnu mrežu (za koju licencu posjeduju samo tri dominantna operatera), pa i pristup mobilnoj mreži veže za ostale pakete (paket pod nazivom „*Premi*”);
- u kombinaciji sa odbijanjem interkonekcije te odbijanjem povećanja kapaciteta privredni subjekt BH Telecom onemogućava Podnosiocu zahtjeva pružanje fiksne telefonije svojim korisnicima kablovske televizije te utiče negativno na kvalitet usluge fiksne telefonije što dovodi do posljedice da korisnici fiksne telefonije privrednog subjekta Telemach prelaze privrednom subjektu BH Telecom;
- popust koji privredni subjekt BH Telecom daje u slučaju kombinovanja usluga uzrokuje da korisnici jedne usluge privrednog subjekata Telemach mogu da plaćaju manje novca mjesečno ako uzmu sve usluge od jednog dobavljača; imajući u vidu da je kvalitet fiksne telefonije

privrednog subjekta Telemach upitan zbog raznih prekida navodi na preuzimanje korisnika privrednog subjekta Telemach za sve tri usluge;

- da privredni subjekt BH Telecom daje dodatne pogodnosti u slučaju kombinovane usluge, u pojedinim slučajevima čak 50% u odnosu na odabir pojedinačnih usluga; pored ovih popusta na pretplatu postoje i dodatni popusti ukoliko se koristi BH Telecom voice usluga zajedno sa IPTV uslugom;
- da se sa prosječnim brojem minuta (230 minuta) koje se ostvaruju mjesečno prema BH Telecom fiksnoj mreži (što predstavlja iskustvo privrednog subjekta Telemach sa *flat* konceptom) dodatno štedi cijena za 30 min (0,66 KM) (200 minuta uključenih u inicijalni telefonski paket koji se kupuje samostalno) i plus 50 minuta prema drugim fiksnim mrežama (što je također prosječan broj minuta privrednog subjekta Telemach po pretplatniku prema ostalim fiksnim mrežama) što košta dodatnih 1,5 KM u skladu sa cijenom po minuti terminiranja alternativnih operatera; s obzirom da je 1500 minuta prema svim fiksnim mrežama u BiH uključeno u Moja TV Phone+ i Moja TV Full+ pakete, korisnici kombinovanih usluga nemaju taj dodatni trošak kao što ga imaju pretplatnici na pojedinačnu voice uslugu privrednog subjekta BH Telecom;
- da se u osnovnoj usluzi telefonije (uz pretplatu od 17,55 KM) dodatno naplaćuje i više od ovog obračunatog troška, s obzirom da je cijena prema krajnjim korisnicima prema službenom cjenovniku privrednog subjekta BH Telecom V4/2004 od 15.04.2014. godine znatno veća od troška; istih 50 minuta prema alternativnim fiksnim mrežama se pretplatnicima pojedinačne voice usluge naplaćuje 2,3 KM, u skladu sa zvaničnim cjenovnikom privrednog subjekta BH Telecom;
- da cijena pretplate privrednog subjekta BH Telecom za osnovnu telefoniju od 17,55 KM uz dodatne benefite fiksne telefonije koji se daju u kombinaciji sa Moja TV paketom iznose $17,55 + 0,66 + 2,3 = 21,51$ KM dok sama IPTV usluga za Moj TV Phone+ paket iznosi 26,33 - 21,51 = 4,82 KM.

Podnosilac zahtjeva, dostavljajući svoje procjene (obzirom da se smatra relevantim jer raspolaže sa relevantnim podacima za cijelu regiju kao član United grupe), ističe da je trošak privrednog subjekta BH Telecom u osnovnom MojaTV paketu 13 KM po korisniku sa 154 kanala koje nude, čime su u direktnom gubitku ($13 - 4,82 = 8,18$ KM) po svakom korisniku mjesečno, ne računajući indirektno troškove i investiciju u razvoj i održavanje same IPTV usluge, a sve u odnosu na pojedinačnu reguliranu telefonsku uslugu kad je spoje s Moja TV paketom.

Isto tako, u kombinaciji sa paketom Moja TV cijena poziva prema BH Telecom fiksnoj mreži prema navedenom službenom cjenovniku privrednog subjekta BH Telecom je niža od one u reguliranom RIP dokumentu interkonekcije na lokalnom nivou, a koji nije ekonomski opravdan pa je preko 99% interkonekcija u Bosni i Hercegovini jednostruko ili dvostruko terminiranje gdje je maloprodajna cijena na nivou 50% veleprodajne i niže.

Na osnovu navedenog Podnosilac zahtjeva ukazuje na unakrsno subvencionisanje gde se privredni subjekt BH Telecom svojom snagom u jednoj usluzi u kojoj je izraženo dominantan (fiksna telefonija) odriče prihoda potpuno, odnosno čak i uz gubitak u odnosu na samostalnu uslugu fiksne telefonije da bi zadržao korisnike koji imaju mogućnost prelaska na alternativne operatore dok cijenu osnovnog fiksnog telefoniranja za one korisnike koji nemaju opciju prelaska na alternativne operatere niti su zainteresovani za uslugu Moja TV, drži na znatno višoj razini, kako bi razlikom finansirao nisku cijenu ostalih usluga u paketima.

Podnosilac zahtjeva dalje navodi da privredni subjekt BH Telecom ima mogućnosti pružanja usluga u preko 700.000 domaćinstava, a kompletna ostala kablovska industrija u manje od 350.000 domaćinstava od kojih je manje od 250.000 u Federaciji BiH koji mogu biti konkurentni privrednom subjektu BH Telecom. Tako je privredni subjekt BH Telecom nedavno povećao cijenu mjesečne pretplate najjeftinijeg - analognog telefonskog priključka za fizička lica (osnovni paket), u iznosu od 0,50 KM (uvećanje sa 9,80 KM na 10,30 KM). Imajući u vidu da najveći broj pretplatnika upravo koristi osnovnu ponudu, sa uvećanjem cijene toj kategoriji, privredni subjekt BH Telecom daje podsticaj korisnicima da koriste trostruku uslugu (*triple play*), budući da postojeću analognu ponudu

čini manje atraktivnom ali i finansira subvencionisanje tržišta koja su konkurentnija, odnosno na kojima je moguće ugroziti njegov dominantni položaj.

Prema svemu navedenom Podnosilac zahtjeva ističe da privredni subjekt BH Telecom na ovaj način:

- pretplatnike koji koriste najosnovniju ponudu privrednog subjekta BH Telecom zajedno sa uslugom nekog drugog operatera (npr. koristi analogni priključak privrednog subjekta BH Telecom-a i Internet od privrednog subjekta Telemach), ponudom koja je samo na usluzi fiksne telefonije značajno jeftinija od pojedinačne (uključen veliki broj minuta poziva uz pretplatu i dodatne fiksne usluge koje se inače naplaćuju), te usluge IPTV, samo nakon direktnih programskih troškova, podstiče da sa privrednim subjektom BH Telecom zaključuje ugovor za obje usluge i time uštede novac;
- može podizati cijenu usluge bez konkurencijskog pritiska obzirom da korisnici uglavnom nemaju mogućnost prelaska na konkurentnu ponudu - npr u Federaciji BiH uslugu fiksne telefonije rezidencijalnim korisnicima efektivno, preko vlastite infrastrukture, nude još svega dva operatera Telemach i M&H Company koji pokrivaju samo oko 30% domaćinstava, a imajući u vidu da podizanje cijene nema ekonomskog rezona sa stanovišta same fiksne telefonije ali da isto predstavlja način nadoknade gubitaka ostvarenih na tržištima koja jesu konkurentna;
- umanjuje ekonomsku isplativost konsolidacije manjih kabel operatera, odnosno otežava samostalni ulazak novih kabel operatera (koji pokrivaju oko 20% domaćinstava na kojem djeluje privredni subjekt BH Telecom) na tržište fiksne telefonije te tako zadržava visokih 96,1% tržišta fiksne telefonije ograničavajući konkurentski pritisak samo na izdvojene zone koje pokrivaju privredni subjekti Telemach i M&H Company;
- preko korisnika na tržištu gdje nema adekvatnu konkurenciju, povećanjem cijene obezbjeđuje dodatni finansijski prihod kojim može da finansira sniženu, čak potencijalno predatorsku cijenu *triple play* usluge.

Podnosilac zahtjeva dodaje da postoji opravdana sumnja da privredni subjekt BH Telecom namerava da korisnicima nudi besplatne usluge telefonije koje bi bile uslovljene njihovim vezivanjem za širokopojasnu uslugu privrednog subjekta BH Telecom kojom bi povratio dio gubitka preko korisnika koji isključivo koriste analogni telefonski priključak.

Ovakvim poslovanjem privredni subjekt BH Telecom bi istovremeno umanjio gubitak profita koji mu na tržištima telefonije nanose besplatna softverska rješenja, izvršio planirano restrukturiranje korisnika ka širokopojasnim (profitabilnijim/modernijim) uslugama i u potpunosti izbacio sa tržišta alternativne operatere, koji nisu u mogućnosti da nude besplatne usluge jer nemaju istu finansijsku snagu i opseg usluga kao privredni subjekt BH Telecom (a kojima je prethodno onemogućio razvoj koristeći svoj položaj kao neophodnog pružaoca infrastrukturnih usluga - odugovlačenjem interkonekcije, ometanjem usluga itd.).

Konkurencijsko vijeće je ocijenilo da na osnovu Zahtjeva i dostavljene dokumentacije nije moguće utvrditi postojanje povreda Zakona na koje Podnosilac zahtjeva ukazuje, te je donijelo Zaključak o pokretanju postupka broj: 06-26-2-012-5-II/14 dana 25.09.2014. godine (u daljem tekstu: Zaključak).

U skladu sa relevantnim odredbama Zakona, Konkurencijsko vijeće je dostavilo Zaključak Podnosiocu zahtjeva, dana 29.09.2014. godine aktom broj: 06-26-2-012-10-II/14, a u skladu sa članom 33. stav (1) Zakona je dostavilo Zaključak i Zahtjev privrednom subjektu BH Telecom, dana 29.09.2014. godine aktom broj: 06-26-2-012-9-II/14.

Privredni subjekt BH Telecom je u dva navrata uputio zahtjeve za produženjem roka za dostavu traženog odgovora i to podneskom koji je zaprimljen pod brojem: 06-26-2-012-11-II/14 dana 02.10.2014. godine i podneskom broj: 06-26-2-012-13-II/14 dana 14.10.2014. godine.

Konkurencijsko vijeće je oba puta ocijenilo opravdanim razloge zbog kojih je traženo produženje roka te iste odobrilo aktom broj: 06-26-2-012-12-II/14 dana 03.10.2014. godine i aktom broj: 06-26-2-012-14-II/14 dana 15.10.2014. godine.

U ostavljenom roku privredni subjekt BH Telecom je dostavio odgovor dana 21.10.2014. godine podneskom broj: 06-26-2-012-15-II/14, a zatim i dopunu odgovora dana 22.10.2014. godine podneskom broj: 06-26-2-012-16-II/14.

Konkurencijsko vijeće se aktom broj: 06-26-2-012-17-II/14 dana 30.10.2014. godine dostavilo Podnosiocu zahtjeva očitovanje druge strane. Privredni subjekt Telemach je dana 04.11.2014. godine aktom broj: 06-26-2-012-18-II/14 Konkurencijskom vijeću molbu za produženjem roka za dostavu očitovanja na dostavljeni podnesak na koji je Konkurencijsko vijeće odgovorilo pozitivno dana 07.11.2014. godine podneskom broj: 06-26-2-012-19-II/14.

Podnosilac zahtjeva je dostavio izjašnjenje na navedeno dana 13.11.2014. godine podneskom broj: 06-26-2-012-20-II/14.

Privredni subjekt BH Telecom u dostavljenom Odgovoru na Zahtjev navodi da Podnosilac zahtjeva nije iskoristio pravo i obavezu da pokrene postupak pred RAK-om obzirom da su Referentnom interkonekcijskom ponudom (u daljem tekstu: RIP dokument) uređeni odnosi strana u vezi sa rješavanjem sporova, da na tržištu fiksne telefonije ima 16 operatera te da niti jedan ne može samostalno pružati usluge telefonije bez uspostavljanja najmanje jedne interkonekcije putem koje mora omogućiti razmjenu poziva sa korisnicima drugih mreža te da je RAK u dokumentu Analiza tržišta završavanje (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji – veleprodajni nivou od 31.01.2014. godine utvrdio da Podnosilac zahtjeva, odnosno ukupno 10 alternativnih operatera imaju značajnu tržišnu snagu (SMP) na analiziranom tržištu.

Nadalje, u odgovoru na Zahtjev, ostalim podnescima kao i izjašnjenjima tokom usmene rasprave privredni subjekt BH Telecom, u bitnom, navodi:

a) u vezi kašnjenja realizacije interkonekcije:

- da prije realizacije svake interkonekcije sam proces testiranja i vrijeme završetka testova ovisi o tehničkom stepenu razvijenosti operatora i kapaciteta tehničkog osoblja s obzirom da se u većini slučajeva mora obaviti međusobno usklađivanje i provjeriti kompatibilnost opreme kako bi svaka interkonekcija uspješno funkcionisala u korist krajnjih korisnika;
- da je nakon dostavljanja nepotpunog Zahtjeva za interkonekciju privredni subjekt BH Telecom u dva navrata dana 20.02.2012. godine i dana 14.03.2012. godine uputio privrednom subjektu Telemach akt da uredi Zahtjev za interkonekciju što je isti učinio e-mailom, a zatim i službeno dana 02.03.2012. godine i dana 06.04.2012. godine nakon čega je privredni subjekt BH Telecom bez odlaganja prihvatio Zahtjev za interkonekciju i o tome pismenim putem obavijestio privredni subjekt Telemach čime je retroaktivno, odnosno ne čekajući protok roka koji je trebao teći od prijema urednog Zahtjeva za interkonekciju odredio početak pregovora za 26.03.2012. godine (dok je po roku koji je propisan RIP dokumentom početak testiranja trebao biti 13.04.2012. godine);
- da je dana 27.03.2012. godine privredni subjekt BH Telecom uputio svojoj nadležnoj službi nalog za ispitivanje tehničke mogućnosti koja je okončana pozitivnim odgovorom te je Ugovor o interkonekciji potpisan dana 19.04.2012. godine koji je stupio na snagu nakon obostranog potpisivanja dana 23.04.2012. godine;
- da je dogovoreni datum za početak testiranja nezvanično pojmeren na 12.06.2012. godine obzirom da su saradnici Podnosioca zahtjeva zaduženi za testiranje signalizacije mogli biti na raspolaganju samo u tom terminu; privredni subjekt BH Telecom je u tom periodu podigao E1 sisteme i to: 15.05.2012. godine na SS Bašćaršija i dana 21.05.2012. godine SS Alipašino polje;
- da je razlog drugog odlaganja bio kvar mjernog instrumenta na strani privrednog subjekta BH Telecom te je nakon uklonjenog problema dana 21.06.2012. godine završeno testiranje signalizacije po proceduri nivoa 2 i nivoa 3;

- da se u periodu od 21.05.2012. godine do 25.06.2012. godine povezivanje privrednog subjekta Telemach na SS Alipašino polje nije moglo realizirati zbog problema na fizičkom nivou te zbog hardvertskog problema na jednom 2Mbps sistemu na strani privrednog subjekta Telemach; nakon što je na opremi privrednog subjekta Telemach izvršena neophodna rekonfiguracija i zamjena opreme, stvoreni su uslovi za početak testiranja signalizacije nivoa 4 - po preporuci Q.784;
- da je dana 27.06.2012. godine ostvarena prva govorna veza prema privrednom subjektu Telemach;
- da je privredni subjekt BH Telecom započeo testiranja sa svoje strane dana 03.07.2012. godine;
- da je privredni subjekt Telemach ostvario prvu govornu vezu prema privrednom subjektu BH Telecom što je bio preduslov za nastavak testiranja poziva od privrednog subjekta Telemach;
- da privredni subjekt Telemach nije uspješno izvršio izvođenje END.TO.END ISUP testova, po Q.788 standardu, ali je obavijestio privredni subjekt BH Telecom da je preduzeo mjere na promjeni konfiguracije svog sistema, kako bi testovi po Q.788 standardu u ponovljenom testiranju bili uspješno završeni; END TO END ISUP testovi su RIP dokumentu, između ostalog, obavezni te svi operatori moraju uspješno okončati ove kao i sve ostale testove;
- da privredni subjekt Telemach neosnovano navodi da je privredni subjekt BH Telecom insistirao na neprimjenjivim testovima za odabranu tehnologiju te nije uspješno izvršio izvođenje ovih testova tvrdeći da oni nisu primjenjivi na Telemach mreži jer on kao operator ne pruža niti u budućnosti namjerava pružati usluge ISDN; navedeni testovi su uspješno realizovani sa svirn interkonektovanim operatorima, obzirom da alternativni operatori moraju obezbjediti realizaciju poziva prema mreži privrednog subjekta BH Telecom koja ima ISDN korisnike te su radi neometane komunikacije s njima ovi testovi neophodni; pored navedenog, navedeni testovi su jedan od uslova pristupa fisknoj mreži privrednog subjekta BH Telecom i obaveza svakog operatora koji potpiše Ugovor o interkonekciji;
- da je privredni subjekt Telemach tako naknadno preduzeo mjere na promjeni konfiguracije svog sistema, kako bi testovi po Q.788 standardu u ponovljenom testiranju bili uspješno završeni; promjena konfiguracije je trebala trajati 2-5 radnih dana, kada se moglo nastaviti sa testovima; kako su strane uvidjele da se testiranje iz naprijed navedenih razloga koje leže na strani privrednog subjekta Telemach neće obaviti u predviđenom roku, u skladu sa članom 17. RIP-a, dana 26.07.2012. godine, strane su obostrano potpisale Saglasnost o produženju roka testiranja u kojem su sve naprijed navedene činjenice potvrdile te se saglasile da će se proces testiranja okončati u roku od 30 dana od dana obostranog potpisivanja saglasnosti i da navedeno produženje roka ne može predstavljati pravni osnov za pokretanje bilo kakvih sporova u budućnosti s bilo koje strane; testiranje je trebalo biti okončano 30 dana od obostranog potpisivanja, do 26.08.2012. godine, međutim, testovi su uspješno okončani sa desetak dana zakašnjenja, dana 04.09.2012. godine na pristupnoj komutaciji SS Bašaršija, odnosno 11.09.2012. godine za pristupnoj komutaciji SS Alipašino polje;
- da je uspostavljanje interkonekcije mreža vrlo složen projekat, u tehničko- tehnološkom smislu; da se navedni period poklapa sa sezonom godišnjih odmora u privrednom subjektu BH Telecom kada je uobičajeno da se telefonskim putem zamoli operator za razumijevanje u kašnjenju od par dana za određenu aktivnost, što je i u konkretnoj situaciji vjerovatno bilo učinjeno; privredni subjekt BH Telecom je, s druge strane, imao razumijevanja kada je u toku samog procesa testiranja, dana 12.07.2012. godine došlo do promjene ovlaštenog lica za zastupanje privrednog subjekta Telemach; takve okolnosti koje odgađaju neke korake u saradnji za par dana smatraju je uobičajnom poslovnim praksom na koju partneri međusobno slobodno računaju;
- da u periodu od 26.08.2012. godine (do kada je prema sporazumu trebalo biti okončano testiranje) do 11.10.2012. godine (kada je interkonekcija uspostavljena), nakon promjene konfiguracije sistema privrednog subjekta Telemach obavljeno testiranje ispravnog rutiranja podataka na primjenjenu konfiguraciju digitalnih komutacija iz člana 10. Priloga 6 RIP-a, te testiranje načina obračuna iz člana 11. Piloga 6. RIP-a; pri tome su otkriveni određeni problemi na interfiling aplikaciji (aplikacija za obračun interkonekcijskog saobraćaja) na strani privrednog subjekta BH Telecoma, koji su otkonjeni u najkraćem roku, te je testiranje

uspješno okončano dana 28.09.2012. godine, a interkonekcija uspostavljena nakon kumulativnog ispunjenja uslova iz člana 18. RIP dokumenta, dana 11.10.2012. godine.

b) u vezi povećanja interkonekcijskih linkova

- da su tvrdnje Podnosioca zahtjeva da je privredni subjekt BH Telecom opstruirao rad istog odbijajući zahtjev za proširenje kapaciteta neosnovane; naime, u dijelu Priloga 4 - Planiranje i naručivanje kapaciteta RIP dokumenta se utvrđuje da se planiranje saobraćaja alternativnih operatora vrši na bazi kvartala, a dostavlja svakih pola godine; planovi se razmijene i usaglase putem e-mailova te privredni subjekt BH Telecom navedene planove analizira i odobrava u skladu sa trenutnom raspoloživošću kapaciteta na pristupnim komutacijama (TDM portovi). Po osnovu usaglašenih i odobrenih planova operator vrši njihovo naručivanje, privredni subjekt BH Telecom je obavezan izvršiti povećanje samo za one kapaciteta koje je prethodno odobrio, što u slučaju privrednog subjekta Telemach nije bio slučaj;
- da je usluga interkonekcije operatora Telemach na fiksnu mrežu privrednog subjekta BH Telecoma realizirana 11.10.2012. godine, a privredni subjekt Telemach je proširenje kapaciteta zahtijevao odmah po proteku 7 dana od početka rada, 19.10.2012. godine; obzirom da je prema odredbama RIP dokumenta proširenje kapaciteta moguće početkom prvog narednog kvartala, u skladu sa odobrenim planom, privredni subjekt BH Telecom je isto prvo proširenje kapaciteta privrednog subjekta Telemach realizovao sa postojeća 4 na 7 E1 linkova odmah nakon što je nastupio naredni kvartal, u januaru 2013. godine; svaki idući kvartal operatoru Telemach realizovani su novi kapaciteti, u prosjeku za 3 E1 kvartalno, tako da u ovom trenutku privredni subjekt Telemach koristi ukupno 20 E1 vodova te je novi zahtjev za proširenje upravo u fazi realizacije;
- da je, povodom žalbi privrednog subjekta Telemach na preopterećenost linkova koje je upućivao privrednom subjektu BH Telecom, analizom utvrđeno da Telemach nije optimalno i ravnomjerno rutirao saobraćaj prema mrežama privrednog subjekta BH Telecom, budući da je od ukupno dvije tačke pristupa ostvarene preko dvije komutacije, privredni subjekt Telemach preko jedne komutacije rutirao svega 0,96 % ukupnog polaznog saobraćaja iz mreže privrednog subjekta Telemach u mrežu privrednog subjekta BH Telecom, u mjesecu oktobru 2012. godine, dok je za mjesec novembar ovaj postotak iznosio 3,68% ukupnog saobraćaja iz mreže privrednog subjekta Telemach u mrežu privrednog subjekta BH Telecom; privredni subjekt BH Telecom ne može uticati na način rutiranja saobraćaja od strane drugih operatora, a neoptimalno rutiranje može dovesti do zagušenja na linkovima; znatno je više saobraćaja slao preko komutacije SS Alipašino polje u odnosu na komutaciju SS Bašaršija, rizikujući na taj način pojavu zagušenja;
- da je postupajući po žalbi privrednog subjekta Telemach RAK zatražio od privrednog subjekta BH Telecom očitovanje na navode; povodom zatraženog izjašnjenja isti je naveo i dokumentirao činjenično stanje na osnovu kojeg je RAK svojim dopisom broj: 05-29-300-7/12 od 10.12.2012. godine dostavio popratni akt Proširenje postojećih interkonekcijskih kapaciteta broj 05-29-3000-6/12 od 07.12. 2012. godine te obavijestio privredne subjekte Telemach i BH Telecom, između ostalog, da je „*Evidentno neravnomjerno opterećenje linkova kojima je Telemach priključen na mrežu BH Telecoma, tako da se problem zagušenja kojeg navodi Telemach može riješiti i u okviru postojećih linkova, prerutiranjem saobraćaja, što je odgovornost Telemacha, a ne BH Telecoma*“ te da RAK „*smatra da je BH Telecom dužan da omogući realizaciju interkonekcijskih kapaciteta u skladu sa procedurama definisanim u Prilogu 4, te da se raspodjela kapaciteta odvija u skladu sa objektivnim TDM kapacitetima komutacija BH Telecoma pri čemu BH Telecom treba da vodi računa i o planovima proširenja interkonekcijskih kapaciteta drugih operatora. U takvim uslovima racionalno korištenje već postojećih kapaciteta predstavlja prvenstveno interes Telemacha.*“
- da privredni subjekt Telemach nije jedini interkonektovani operator na mreži privrednog subjekta BH Telecom, kao i to da raspoloživi TDM portovi na pristupnim komutacijama privrednog subjekta BH Telecoma nisu neograničeni; privredni subjekt BH Telecom konstantno vrši analizu planiranja kapaciteta svih osam alternativnih operatora i uz velike napore pokušava realizovati zahtjeve operatora za novim

kapacitetima u skladu sa tehničkim mogućnostima i vlastitim potrebama za istim, što zahtijeva pravovremeno planiranje i preraspodjelu kapaciteta; već duži vremenski period privredni subjekt BH Telecom nema dovoljno kapaciteta da podmiri sve potrebe alternativnih operatera, što je evidentan problem za sve strane; trenutno je u fazi realizacije projekta, na osnovu kojeg će se u skladu sa nalogom RAK-a, RIP dokument dopuniti dijelom koji će regulisati obezbjeđenje interkonekcije na IP nivou, što će u budućnosti dovesti do rješenja problema nedostatka interkonekcijskih kapaciteta.

c) u vezi preusmjeravanja dolaznog međunarodnog saobraćaja:

- da je privredni subjekt Telemach je 10.01.2013. godine uputio privrednom subjektu BH Telecom pismeni akt - Preusmjeravanje saobraćaja, u kojem zahtijeva da međunarodni saobraćaj prema Podnosiocu zahtjeva privredni subjekt BH Telecom tranzitira putem privrednog subjekta HT Mostara umjesto preko operatera Aneks; uz ovaj akt je u prilogu dostavljen akt privrednog subjekta HT Mostar u kome isti izražava spremnost da prihvati dolazni međunarodni saobraćaj i terminira ga u mrežu privrednog subjekta Telemach direktnim interkonkcijskim nacionalnim i regionalnim linkovima; Ovakav zahtjev, smatra privredni subjekt BH Telecom, nije bio u skladu sa principima interkonekcije obzirom da operator koji tranzitira međunarodni saobraćaj, u ovom slučaju BH Telecom, za mrežu nekog od operatera (u ovom slučaju privredni subjekt Telemach), sam odabire rutu za usmjeravanje na osnovu važećih ugovora i ponuđenih komercijalnih uvjeta pod kojima drugi operatori nude uslugu tranzitiranja i terminiranja međunarodnog saobraćaja u navedenu mrežu. Obzirom da u konkretnom slučaju navedeni zahtjev nije bio prihvatljiv za BH Telecom s komercijalnog aspekta privredni subjekt BH Telecom je odmah ponudio da se terminacija saobraćaja vrši direktno u mrežu privrednog subjekta Telemach te je ponudio zaključivanje odgovarajućeg dodatka Ugovora o interkonekciji koji je potpisan 11.01.2013. godine;
- da je cijena terminiranja međunarodnih poziva u mreže privrednog subjekta BH Telecom i operatera u BiH predmet komercijalnog dogovora, u skladu sa odredbama RIP dokumenta; tranzit i terminiranje međunarodnog saobraćaja u mreže privrednog subjekta BH Telecom, a tako i u mreže drugih operatera u BiH predstavlja komercijalni dogovor između strana i za iste RAK ne definiše cijene; navedene usluge podrazumjevaju komercijalni dogovor između operatera, a za realizaciju se moraju ispuniti 2 uslova: da postoje realizovani interkonekcijski linkovi za međunarodni saobraćaj i da je ponuđena cijena terminacije međunarodnog saobraćaja u mrežu operatera najniža na tržištu, kako bi operator tranziter međunarodnog saobraćaja (BH Telecom) imao poslovni interes da direktno usmjeri saobraćaj na mrežu u kojoj međunarodni poziv terminira; Privredni subjekt BH Telecom u vremenskom periodu na koji se Podnosilac zahtjeva žali nije imao realizovan interkonekcijski link za međunarodni saobraćaj sa navedenim operatorom obzirom da Telemach prilikom podnošenja Zahtjeva za interkonekciju nije zahtjevao navedenu uslugu; do momenta ugovaranja i uspostave interkonekcijskog linka za međunarodni saobraćaj BH Telecom je imao pravo da međunarodni saobraćaj za mrežu Telemacha rutira odnosno tranzitira preko onog operatera koji je na tržištu nudio najnižu cijenu terminacije međunarodnih poziva u Telemach mrežu, a sa kojim je BH Telecom imao raspoložive interkonekcijske kapacitete za međunarodni saobraćaj (u konkretnom slučaju to je bio privredni subjekt Europronet).

Zahtjev privrednog subjekta Telemach prema privrednom subjektu BH Telecom da se međunarodni saobraćaj za njegovu mrežu tranzitira preko operatera HT Mostar je u suprotnosti sa naprijed navedenim principima interkonekcije i poslovnom praksom koju imaju operateri koji posluju u ovom segmentu i isti je od strane privrednog subjekta BH Telecom odbijen. Pored navrednog, Telemach u to vrijeme nije imao zaključen ugovor o

interkonekciji sa privrednim subjektom HT Eronet što se utvrđuje iz dokumenta RAK-a: Analiza tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji - veleprodajni nivo od 31.01.2014. godine gdje se na strani 16. daje zvaničan pregled važećih ugovora o interkonekciji na dan 31.03.2013. godine obzirom da je preduslov da se privrednom subjektu Telemach vrši direktno tranzitiranje međunarodnog saobraćaja zaključivanje dodatka ugovora o interkonekciji kojim bi se regulisala usluga terminacije saobraćaja u mrežu Telemacha koja nije obavezna usluga prema RIP dokumentu nego se pruža ukoliko strane postignu komercijalni sporazum. Privredni subjekti Telemach i BH Telecom navedenu uslugu nisu imali ugovorenu u trenutku njegovog insistiranja da se izvrši prerutiranje saobraćaja; privredni subjekt BH Telecom je odmah izašao u susret Podnosiocu zahtjeva činjenicom da je isti dan nakon zaprimanja dopisa privrednog subjekta Telemach potpisao sa svoje strane Dodatak ugovora o interkonekciji kojim se ugovara navedena usluga.

Nadležna služba BH Telecoma uputila je nalog za implementaciju usluge iz Dodatka ugovora aktom Nalog za izmjenu rutiranja međunarodnog saobraćaja prema krajnjim korisnicima operatora Telemach broj: 04.3-3.4- 3296/18-12 AM, od 15.01.2013. godine;

u vezi istog, nadležno tehničko osoblje BH Telecoma je izvršilo provjere i ustanovljeno je da postojeća interkonekcija mreža BH Telecoma i Telemacha ne podržava ovakvu mogućnost jer privredni subjekt Telemach nije bio interkonektovan na odgovarajuće komutacije BH Telecoma te je dostavila pismeni akt: Izvještaj o realizaciji Naloga za izmjenu rutiranja međunarodnog saobraćaja za operatora Telemach broj: 08.2.2-3-4-3296/19-12 HH od 18.01.2013.godine; nakon toga je izvršna direkcija za tehnologiju i razvoj servisa BH Telecoma, nakon prijema izvještaja, isti dan dostavila nadležnoj Direkciji BH Line pismeni akt - Nalog za izmjenu routing plana za međunarodni saobraćaj operatora Telemach, broj: 04.3-3.4-3296/19-12 AM od 18.01. 2013.godine na koji način je obezbijeđeno da se premosti problem na način da se dolazni međunarodni saobraćaj prema krajnjim korisnicima Telemacha, koji se tranzitirao preko operatora Aneks, rutira preko operatora Europronet, što je nesumnjivo i nesporno sloboda izbora BH Telecoma;

e-mailom od 18.01.2013. godine obaviješten je Telemach (Esad Ćosović), da će se dolazni međunarodni saobraćaj dalje tranzitirati preko privrednog subjekta Europronet; kako bi se omogućio i ovaj vid interkonekcije na osnovu potpisanog Dodatka izvršena su potrebna testiranja, nabavka neophodnih uređaja i podešavanja na sistemima, sve u saradnji sa privrednim subjektom Telemach te je dana 08.05.2013. godine realizovana usluga prema potpisanom Dodatku ugovora koja uredno funkcioniše do danas;

problem kod uspostave međunarodnih poziva na koji se žalio Podnosilac zahtjeva je bio evidentiran i otklonjen u roku od par dana i radilo se isključivo o međunarodnim dolaznim pozivima na prenesene brojeve u Telemach mrežu, a problem je bio u partnerskoj mreži preko koje je BH Telecom trazitirao pozive prema privrednom subjektu Telemach;

Privredni subjekt BH Telecom smatra neutemeljnim i tvrdnje Podnosioca zahtjeva da je Telemach usljed nedostatka kapaciteta bio prinuđen da pronađe alternativne partnere kako bi usmjerio višak saobraćaja prema i iz mreže BH Telecoma i da je zbog tranzita morao plaćati veće cijene poziva po minuti čime su oštećeni krajnji korisnici i ugled Telemacha obzirom da:

- privredni subjekt BH Telecom nema nikakve direktne veze sa rutama putem kojih privredni subjekt Telemach vrši rutiranje svog saobraćaja jer je ta usluga predmet ugovora sklopljenih između Telemacha i trećih operatora; isključiva je odgovornost svakog operatora da svoj saobraćaj preusmjerava slobodnim rutama preko uspostavljenih interkonkacija sa drugim operatorima i tako sprječava propale pozive i štiti svoj ugled te se ni po kojem osnovu šteta po ugled Telemacha ne može staviti na teret BH Telecoma koji u datim momentima nije imao toliko linkova koliko je Telemach zahtijevao u količinama koje su prevazilazili raspoložive kapacitete niti su zahtjevi operatora za datom količinom linkova bili ranije odobreni usaglašenim planom; ako su pozivi privrednog subjekta Telemach propadali preko alternativnih operatora on je imao mogućnost da ih usmjeri i preko bilo kojeg od druga dva dominantna operatora HT Mostara ili Telekomu Srpske gdje je zasigurno garantovana

premium kvaliteta te je mogao dobiti cijenu tranzita po istoj cijeni koja je regulisana RIP dokumentom i iznosi 0,01 KM. Pored ova dva dominantna, mogao je zahtjevati interkonekciju i tranzit sa bilo kojim od 7 interkonektovanih alternativnih operatera sa kojima BH Telecom ima interkonekciju;

Shodno navedenom tvrdnja da je Telemach morao plaćati znatno veću cijenu za tranzitiranje poziva od tržišne je netačna obzirom da je članom 4. Priloga 6 RIP dokumenta propisano da *„U slučaju da Operator isporuči veću količinu saobraćaja od planirane BH Telecom ne može garantovati dogovoreni kvalitet usluga. U vezi sa kvalitetom usluga koje se daju ovim RIP-om Operator samostalno i u potpunosti odgovara za neodgovarajuće dimenzioniranje interkonekcijskih vodova. Operator se obavezuje dimenzionirati interkonekcijske vodove za maksimalne gubitke od 1% u toku glavnog saobraćajnog sata.“*

U Zahtjevu, prema navodima privrednog subjekta BH Telecom, nije jasna veza između oštećenja krajnjih korisnika i povećanja troškova Telemacha za tranzit budući da njegovi korisnici plaćaju maloprodajnu cijenu definisanu cjenovnikom Telemacha koja se ne mijenja nužno u direktnoj ovisnosti od povećanja njegovih troškova tranzita saobraćaja što potvrđuje činjenica da Telemach nije povećavao maloprodajne cijene svojim korisnicima. Privredni subjekt Telemach je mogao imati samo manju zaradu u razlici cijene ali je to „problem“ svakog operatera koji svakodnevnim praćenjem ponuda rutira saobraćaj rutama koje su mu najisplativije.

Privredni subjekt BH Telecom smatra neutemeljenim navode da Podnosilac zahtjeva redovno trpi štetu koja se ogleda u gubitku korisnika povećanjem ukupnih troškova interkonekcije i štetom po ugled privrednog subjekta Telemach. U prilog tome privredni subjekt BH Telecom navodi činjenice da je u periodu interkonekcije na BH Telecom mrežu u mrežu Telemacha putem usluge Prenosivosti brojeva preneseno blizu 5000 brojeva dok je u obrnutom smjeru, iz mreže Telemacha u mrežu BH Telecoma, u istom periodu, preneseno ukupno 48 brojeva. Iz Analiza tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji od 31.01.2014. godine RAK je uvrđio da je u ukupnom prihodu ostvarenom od terminacije saobraćaja na kraju prvog kvartala 2013. godine najveći tržišni udio ostvario operator Telemach i to od zaključenja interkonekcije u prvoj polovini 2012. godine sa 0,19% na 0,95% u IQ 2013., te najveći tržišni udio (0,78%) prema količini terminiranog saobraćaja u vlastitu mrežu u odnosu na ukupni terminirani saobraćaj u Bosni i Hercegovini kao i prema broju priključaka ima operator Telemach, i to u prvoj polovini 2012. godine 0,15% popeo se na IQ 2013 0,78%.

Privredni subjekt BH Telecom kada je riječ o pružanju maloprodajnih usluga, između ostalog, navodi:

- da privredni subjekt BH Telecom od 2011. godine konstantno bilježi pad učešća u domenu fiksne telefon te da je u 2013. godini zabilježio najveći pad kada se poredi sa učešćem u 2012. godini, i to za 1,86%; u periodu od 2011. godine do 2013. godine BH Telecom je izgubio ukupno 2,82% učešća u tržištu dok su u istom periodu alternativni operatori osvojili 3,74% tržišta; da alternativni operatori u istom razdoblju konstantno bilježe rast tržišnog učešća u domenu fiksne telefonije, tako je u 2013. godini zabilježen najveći rast u odnosu na 2012. godinu i to za 2,23%, što je gotovo jednako zbiru izgubljenog učešća dominantnih operatera;
- da je kreiranje ogovarajućeg marketing miksa kombinacijom pojedinačnih produkata iz ponude, odnosno praksa paketiranja ("*bundling*") u razvoju novih produkata i unaprijeđenju porifolija usluga telekom operatera koja u telekomunikacijskoj industriji podrazumjeva kombiniranje usluga telefonije, TV-a i Internet-a danas popularna i općeprihvaćena strategija čiji je primarni cilj smanjenje odliva korisnika; koncept se može koristiti kao alat predstavljanja tarifa i usluga telekom industrije općenito, (*izvor*, studija The Dynamic Effects of Triple Play Bundling in Telecommunications - Dinamički efekti paketiranja „triple play“ usluga u telekomunikacijama, objavljeno u 2012. godini od autora Jeffrey Prince);
- da u regionu svi operatori, koji su ujedno fiksni i mobilni, koriste iste principe kod kreiranja produkata - bundle 3play, 4play (T-Com, VIP, MTS; u BiH: M:tel, BlicNet);

- da privredni subjekt BH Telecom (u skladu u sa licencama i drugim propisima) nudi mobilne telefonske usluge kroz pojedinačnu ponudu ali i kroz *bundle* u vidu MojaTV Premi paketa s ciljem da nagradi lojalnost korisnika i omogući im ostvarenje uštede troškova u slučaju da koriste više usluga BH Telecoma; korisnici nisu uslovljeni da koriste sve usluge u paketu, imaju pravo izbora usluge ili paketa koji odgovaraju njihovim potrebama i platežnoj moći;
- da je praćenjem podataka o prenesenim brojevima u domenu fiksne telefonije, a prema izvoru http://192.168.31.40/main_login.php, u periodu januar 2013. - septembar 2014, ukupno preneseno 5.544 brojeva u fiksnu telefoniju ostalih operatera koji nude uslugu fiksne telefonije; od toga 79% brojeva preneseno je u fiksnu telefoniju operatera Telemach, dok je za isti period u fiksnu telefoniju BH Telecoma preneseno samo 132 broja i to niti jedan iz fiksne telefonije operatera Telemach; tako BH Telecom prenese u drugu mrežu cca 42 broja za svaki broj koji preuzme u svoju fiksnu mrežu; za ostale dominantne operatore, iznos prenesenih brojeva znatno je veći od iznosa primljenih brojeva fiksne telefonije; S druge strane svi alternativni operatori imaju pozitivan omjer prenesenih i primljenih brojeva fiksne telefonije (svi alternativni operatori preuzmu znatno više fiksnih brojeva nego što ih prenesu); najveći omjer ima privredni subjekt Telemach gdje se procjenjuje da za svaki preneseni broj primi preko 4.000 novih brojeva u svoju fiksnu telefoniju.

Privredni subjekt BH Telecom navodi, pozivajući se na godišnji izvještaj Regulatorne agencije za komunikacije BiH za 2013. godinu, koji je dostupan na web adresi <http://Rak.ba/bos/index.php?uid=1272548129>), da je na tržištu Bosne i Hercegovine zaključeno sa 2013. godinom djelovao je 69 davalac Internet usluga, 78 licenciranih mrežnih operatera što je povećanje za 11 operatera u odnosu na prethodnu godinu i 13 operatera sa dozvolom za obavljanje djelatnosti davaoca fiksnih javnih telefonskih usluga, što je isto kao i prethodne godine ali za 2 više u odnosu na 2011. godinu. BH Telecom i Telemach imaju veliki broj konkurenata na različitim područjima koji se specijaliziraju za pružanje različitih usluga, iz čega je očigledno da je konkurentnost izuzetno visoka, sa tendencijom povećanja iz godine u godinu.

Privredni subjekt BH Telecom navodi da je Podnosilac zahtjeva prvi komercijalizirao *flat* princip u pružanju usluga Internet pristupa te i dalje diktira uslove na tržištu kontinuiranim aktivnostima na povećanju broja paketa usluge, povećanju brzina, po znatno povoljnijim cijenama. Pri ulasku na tržište fiksne telefonije Telemach je prvi ponudio fiksnu govornu telefonsku uslugu baziranu na „flat” principu.

Fiksnu telefonsku uslugu korisnici privrednog subjekta Telemach ne mogu koristiti kao zasebnu uslugu, tj. uslovljeni su korištenjem kablovske TV usluge (odvojeno ili u paketu) ili su uz korištenje fiksne telefonske usluge zasebno, u obavezi platiti naknadu u iznosu od 14,50 KM sa PDV koju privredni subjekt Telemach definiše kao naknadu za održavanje sistema. Razlika u cijeni mjesečne pretplate za fiksnu telefonsku uslugu (22,50 KM) i cijene pretplate za paket Duo Tel Grande (27,50 KM), koja uključuje telefonsku i TV usluge, je 5,00 KM. Na taj način privredni subjekt Telemach prodajnu politiku bazira na tome da pojedinačnu uslugu telefonije značajno „poskupljuje” dodatnom naknadom održavanja sistema te na taj način potencijalnim korisnicima sugerise korištenje paketa usluga kao što su „Duo” paketi kako bi korisnici za dodatni „značajno mali iznos novca” dobili „značajno veće bonuse i uključene usluge/funkcionalnosti”.

Privredni subjekt Telemach tako daje kroz *bundle* ponudu popust do 47% u odnosu na pojedinačno pružanje usluga. Popusti koje BH Telecom daje svojim korisnicima na usluge kroz bundle ponudu nisu 50% i znatno su niži u odnosu na popuste koje korisnicima daje Telemach. Popuste do nivoa 50% na mjesečnu naknadu za usluge BH Telecom daje u sklopu akcijskih ponuda na ograničeni vremenski period do tri mjeseca. Komercijalizacija akcijskih ponuda je u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima tj pravilima i odredbama RAK-a.

Telemach koristi istu metodologiju, kroz akcijske ponude stimuliše korisnike na korištenje usluga, ali subvencionira mjesečne nakande na znatno duži period (do 6 mjeseci), uz činjenicu da su akcijske

ponude u slučaju Telemacha mnogo češće i višestruko radikalnije u smislu popusta koji se daju na iznos mjesečne nakande za usluge.

Nadalje, BH Telecom na području svog djelovanja koje je geografski regionalno koncentrisano oko centara u Sarajevu, Zenici, Mostaru, Tuzli, Travniku, Goraždu, Brčkom i Bihaću ima i dalje višestruko veći broj korisnika fiksne telefonske usluge (pojedinačno) nego korisnika multimedijalne usluge - bundle (IPTV, fiksna tel, internet). Na primjeru Sarajeva i Zenice, dakle na području preklapanja interesa BH Telecoma i Telemacha, broj korisnika BH Telecoma pokazuje da je omjer fiksne telefonske usluge i dalje značajno u prednosti u odnosu na broj korisnika IPTV usluge (u Sarajevu 81,35% fiksne u odnosu na 18,65% IPTV korisnika; u Zenici 64,35% fiksne u odnosu na 35,65% IPTV korisnika). Ovi podaci prema mišljenju privrednog subjekta BH Telecom demantuju da BH Telecom cijenu osnovnog fiksnog telefoniranja drži na znatno višoj razini, za one korisnike koji nemaju opciju prelaska na alternativne operatore, kako bi razlikom finansirao nisku cijenu ostalih usluga u paketima. Posmatrano sa aspekta ukupnog tržišnog potencijala, BH Telecom u segmentu TV usluga kroz ponudu multimedijalne usluge (bundle IPTV, fiks.tel, internet) na ovom području pokriva 13,5% tržišta u Sarajevu, odnosno 20% tržišta u Zenici (procjenjena veličina tržišta po broju domaćinstava na bazi podaka Federalnog zavoda za statistiku).

Ukupno tržišno učešće BH Telecoma u segmentu fiksne telefonske usluge je još uvijek značajno veće u odnosu na tržišno učešće u segmentu TV usluga (bundle ponude), prvenstveno iz razloga što je BH Telecom izvorno na tržištu nastupao kao operator fiksne, mobilne telefonske usluge i interneta, na kojem je Podnosilac zahtjeva već imao zanačajan tržišni udio u segmentu TV usluga zahvaljujući akvizicijama kablovskih operatera BH Cable Net, Global Net i Elob, koji su pokrivali većinski dio tržišta na područjima interesa na kojima privredni subjekt Telemach i danas djeluje. BH Telecom tako nema toliku progresiju u segmentu TV usluga, obzirom na već navedenu činjenicu da je BH Telecom na tržište TV usluga komercijalno ušao početkom 2010. godine, na kojem su već egzistirali kablovski i alternativni operatori sa IPTV uslugom.

Tržišno učešće BH Telecoma u segmentu TV usluga (multimedijalna usluga) prema procjeni BH Telecoma, na bazi broja domaćinstava u FBiH, je krajem 2013. godine iznosilo svega 12,9%;

U vezi sa cijenom pretplate privredni subjekt BH Telecom ističe da je posljednji od tri dominantna operatora koji je povećao cijenu mjesečne naknade osnovnog paketa fiksne telefonske usluge, koje je realizovano tek od 01.01.2014.godine, za razliku od druga dva dominantna operatora koji su cijenu osnovne telefonske pretplate podigli već od 2011. godine i dodatno 2013. godine.

Povećanje cijene osnovne telefonske pretplate na 10,30 KM je u okvirima cijena propisanih od strane regulatora i na istu je dobijena saglasnost RAK-a, što je i dalje ispod propisane granične cijene od 13 KM.

Cijene fiksne govorne telefonske usluge dominantnih operatora su regulisane, na način da svaka izmjena cjenovnika ovih usluga, prolazi proceduru pribavljanja saglasnosti RAK-a i javnog objavljivanja nove cijene, bez obzira da li se cijena povećava ili smanjuje, kao i uslovi za pružanje tih usluga.

Podnosilac zahtjeva u naknadno dostavljenim izjašnjenjima na podneske te tokom usmene rasprave, u bitnom, je istakao sljedeće:

- činjenica da RAK odobrava cjenovnu politiku privrednog subjekta BH Telecom i primjenu RIP dokumenta nije od značaja za predmetni postupak;
- da je relevantno veleprodajno tržište proizvođača i/ili usluge interkonekcije na fiksnu mrežu privrednog subjekta BH Telecom, a ne samo tržište terminiranja poziva obzirom da interkonekcija podrazumijeva dva aspekta, generisanje poziva (engl. *call origination*) i terminaciju poziva (engl. *call termination*), a ne samo terminaciju poziva; BH Telecom u oba aspekta (i generisanju i terminaciji) ima dominantan položaj u smislu propisa o konkurenciji;
- da na tržištu BiH, prema Analizi tržišta RAK-a, postoji 15 aktivnih operatora u fiksnoj telefoniji, od toga tri operatora (BH Telecom, Telekom RS, HT Mostar), historijski

monopolisti, koja djeluju kao korisnici Dozvole za javnog operatora fiksne telefonije (infrastrukturni operatori), a 12 alternativnih operatora djeluju kao korisnici Dozvole za pružanje fiksnih javnih telefonskih usluga; od 15 operatora, samo su 3 operatora javni operatori u državnom vlasništvu sa historijski značajno jačom tržišnom pozicijom i snagom u odnosu na alternativne operatore, i to su: BH Telecom, Telekom RS, HT Mostar; ukupan tržišni udio javnih operatora u državnom vlasništvu u BiH, u smislu fiksnih priključaka, iznosi 96.5%.; izbor između konkretnog infrastrukturnog operatora prevashodno zavisi od dijela teritorije BiH na kojoj je i infrastrukturni, a i alternativni operator aktivan; za privredni subjekt Telemach koji je primarno aktivan na području Sarajeva, BH Telecom je jedini operator sa kojim može da se interkonektuje da bi došao do željenih korisnika; saradnja sa bilo kojim drugim infrastrukturnim operatorom (HT Mostarom) putem kojih Telemach može posredno da dođe do korisnika privrednog subjekta BH Telecom nije troškovno i ekonomski isplativa; primjera radi, ukoliko bi Telemach pozive prema korisnicima BH Telecoma u Sarajevu od svojih fiksnih pretplatnika u Sarajevu slao preko privrednog subjekta HT Mostar, preko glavne centrale u Mostaru, cijena minuta bila bi minimalno 50% viša, čime je Telemach onemogućen da uspješno konkuriše na vertikalno nižem maloprodajnom tržištu pružanja fiksnih telekomunikacionih usluga krajnjim korisnicima; u takvoj situaciji, Telemach bi morao da poveća svoje maloprodajne cijene uslijed čega bi izgubio korisnike u korist drugih fiksnih operatora;

- da je Telemach proglašen za SMP operatora na tržištu terminiranja poziva u vlastitu mrežu na fiksnoj lokaciji ali da navedena činjenica nije relevantna za predmetni postupak;
- da je nizom radnji BH Telecom faktički i sistematski odugovlačio sa uspostavljanjem interkonekcije sa privrednim subjektom Telemach, a pod okriljem RIP dokumenta;
- da je glavni razlog kašnjenja u uspostavljanju interkonekcije vezan za insistiranje BH Telecoma na testovima *ISDN all the way*; ovi testovi su relikv prošlosti i iziskuju dodatno vrijeme i povećane troškove za Podnosioca zahtjeva iako su potpuno neprimjenjivi za savremene tehnologije komutacije; privredni subjekt Telemach je za potrebe prolaska *ISDN all the way* testa morao iznajmiti staru telefonsku centralu od partnerske kompanije (Iskratel) i poslije toga testa Telemach je nikad više nije primjenjivao, što govori u prilog neprimjenjivosti traženih testova. Također, sve vrijeme rada i stotine miliona razmijenjenih minuta između Telemacha i BH Telecoma nije bila nijedna pritužba na rad centrale Podnosioca zahtjeva koja nema funkcionalnost za testiranje *ISDN all the way* jer Telemach nema niti planira imati korisnike koji koriste tu signalizaciju što je Telemach konstantno tvrdio u dopisima BH Telecom-u i RAK-u; cijeli proces interkonekcije je radi navedenog bespotrebno kasnio; pored navedenog, BH Telecom je tražio i da se uspješno testiraju usluge ISDN video poziva i G4 faksa koje su također kompletno neprimjenjive za današnje moderne IP telefonske centrale ali je Telemach i ovdje morao iznajmiti staru centralu od partnerske kompanije; prema saznanju Telemacha, i ostali alternativni operateri su isto morali iznajmljivati stare centrale ulazeći u nepotrebne troškove kako bi završile traženi test;
- da, za razliku od ostalih operatora u regiji čiji RIP dokument je odgovarajuća regulatorna agencija temeljno uobličila da odgovara vremenu i tehnologijama koje su danas aktuelne, u BiH se to nije desilo pa BH Telecom u svom RIP dokumentu uključuje testove (a RAK odobrava) po Q.788 standardu koji je primjenljiv samo ako se vezuju dvije mreže koje imaju ISDN protokol za vezivanje krajnjih korisnika; pošto Telemach nema TDM već IP mrežu niti ima ISDN terminale kod korisnika Telemach nije bio u mogućnosti da izvrši uspješno ovaj test bez dodatnih troškova i investicija;
- da BH Telecom, uz potpuno ignorisanje od strane RAK-a, ima način i sredstva da operatora koji zatraži interkonekciju opstruira u tom procesu tako što kao prvi korak mora poslati zahtjev za interkonekciju u kome je saglasan sa RIP-om BH Telecoma (pri čemu mogućnost nesaglasnosti sa RIP-om faktički i ne postoji), u RIP-u se traži da se prođu uspješno testovi, koji nisu adekvatni za interkonekciju dvije mreže, osim ukoliko su obje ISDN (TDM), RAK je odobrio ovaj RIP BH Telecomu i BH Telecom ne mora da ga mijenja, ukoliko se operator ne saglasi sa RIP-om, nije ispunio zahtjev ni za početak pregovora o interkonekciji niti za uspostavljanje interkonekcije, a ukoliko se pak saglasi, dolazi na kraju na red testiranje, koje

uključivanjem neadekvatnih testova stvara operatoru situaciju kakvu je imao Telemach, a to je da su potrebni mjeseci da se testiranje prođe;

- da je Telemach je na kraju uspješno prošao testiranje ali tako što je imao dodatne troškove pri kupovini ili privremenom iznajmljivanju zastarjele opreme; poređenja radi, isti proces testiranja povezanih društava u Sloveniji sa Telekomom Slovenije trajao je 4 dana, a povezanih društava u Srbiji sa Telekomom Srbije 9 dana (sa istom opremom na strani Telemach-a), dok je u slučaju BH Telecoma taj proces trajao 5 mjeseci; proces interkonekcije sa privrednim subjektima Mtel i HT Mostar je trajao manje od 2 sedmice obzirom da isti nisu tražili testiranja koja su neprimjenjiva za prometne slučajeve i tehnologiju Telemacha i svih drugih alternativnih operatera;
- da je BH Telecom imao problem da realizuje link prema Alipašinom polju, a koji je tražen još putem Zahtjeva za interkonekciju; do današnjeg dana isti još nije realiziran pa signalizacija i dalje ide po jednom signalizacijskom linku (link Bašćaršija); navedeno predstavlja veliko ugrožavanje servisa u slučaju otkaza tog linka (otkaz kompletnog saobraćaja), a što se i dogodilo u par navrata (prekid signalizacijskog linka koji je trajao 6 sati i 40 minuta) što se manifestiralo negativno na krajnje pretplatnike u nemogućnosti pozivanja između dviju mreža;
- da operatori BH Telecomu prilično skupo plaćaju jednokratnu naknadu za uspostavu linka i najma samog voda prema cijenama koje su definirane još 2003. godine (Cijena u skladu s Pravilom 20/2003 o utvrđivanju graničnih cijena iznajmljenih vodova u Bosni i Hercegovini i Graničnim cijenama standardnih usluga interkonekcije) kao i dalju mjesečnu naknadu za održavanje svakog E1 linka; cijene su od 2003. godine značajno snižene, međutim Telemach i dalje plaća po cijenama iz 2003. godine;
- da je prvo povećanje traženih kapaciteta uslijedilo 11.1.2013. godine iako je privredni subjekt BH Telecom na urgenciju RAK-a dopisom od 7.12.2012. potvrdio da će kapacitete podići za 3E1 još 15.12.2012. godine; i u ovom trenutku Telemach ima zahtjev za podizanje kapaciteta interkonekcije prema BH Telecomu koji također nije ispunjen i umjesto traženog kapaciteta od BH Telecoma se nudi trećina istog;
- da je nakon jednostranog gašenja interkonekcijskog linka privrednog subjekta Aneks (preko kojeg je do tog trenutka BH Telecom usmjeravao pozive iz inostranstva na Telemach) Telemach-ov zahtjev bio da se saobraćaj preusmjeri direktno na Telemach uspostavom međunarodnog voda kojeg je BH Telecom zahtijevao ili putem tranzita tada novospojenog interkonekcijskog partnera HT Mostar; BH Telekom je odmah 18.1.2013. godine kad je Aneks u 16:00 sati ugašen Podnosiocu zahtjeva ponudio aneks ugovora za međunarodni saobraćaj u kojem piše da aneks vrijedi od 1.7.2013. godine što nije pomoglo da se riješi problem nemogućnosti uspostave poziva korisnicima u period od 18.1-24.1.2013. godine koliko je trebalo vremena privrednom subjektu BH Telecom da prerutira promet na svog preferiranog partnera Europronet;
- da je *bundling* dominantnih učesnika na tržištu je nezakonit po pravu konkurencije; praksa pakovanja dva ili više različitih proizvoda zajedno i naplata jeftinijih cijena za paket u odnosu na sastavne dijelove je zabranjena za dominantne učesnike, uslijed činjenice da su oni u stanju da koriste svoj dominantni položaj na jednom tržištu radi ostvarivanja nedozvoljene konkurencijske prednosti na drugom; na taj način dominantni učesnik prenosi svoj dominantni položaj, odnosno preljeva svoju snažnu tržišnu poziciju sa tržišta na kojem dominira na konkurentna tržišta; u više slučajeva, Evropska Komisija i tijela za zaštitu konkurencije država članica su potvrdile ovakav stav;
- značajna razlika u odnosu na druge operatere u regiji koji paketiraju usluge vezano za IPTV, jeste što svi takvi operateri segmentiraju korisnike na isti način u okviru raznih paketa TV kanala koji ostvaruju pozitivnu neto maržu, što omogućava profitabilno poslovanje; jedino je BH Telecom svih svojih 160 TV kanala upakovao u jedan osnovni pay-TV paket čime je na tržištu ponudio uslugu koja ne može imati pozitivnu direktnu maržu; BH Telecom dodatnu uslugu IPTV praktično nudi korisnicima besplatno, uz dodatni značajni popust na usluge u kojima je dominantan (fiksna i mobilna telefonija).

Konkurencijsko vijeće je prema stanju spisa procijenilo da neće biti u mogućnosti donijeti konačno rješenje u roku od 4 mjeseca od dana donošenja Zaključka, kako je propisano članom 41. stav (1)

tačka c) Zakona, obzirom da će za utvrđivanje činjeničnog stanja i ocjenu dokaza biti neophodno prikupiti dodatne podatke i izvršiti analize.

Imajući u vidu naprijed navedene činjenice, kao i činjenicu da se u predmetnom slučaju radi o osjetljivim tržištima, Konkurencijsko vijeće je ocijenilo da je rok za donošenje konačnog rješenja po Zaključku koji se odnosi na utvrđivanja kršenja člana 10. stav (2) Zakona potrebno produžiti za dodatna 3 (tri) mjeseca u smislu člana 41. stav (2) Zakona. Tako je dana 18.12.2014. godine na 102. (stotinudrugoj) sjednici donijelo Zaključak o produženju roka za donošenje rješenja broj: 06-26-2-012-23-II/14 koji je dostavljen stranama u postupku isti dan aktom broj: 06-26-2-012-23-II/14, odnosno aktom broj: 06-26-2-012-25-II/14

4. Usmena rasprava

Budući da su u postupku stranke sa suprotnim interesima, Konkurencijsko vijeće je zakazalo i održalo, u skladu sa članom 39. Zakona, usmenu raspravu dana 23.12.2014. godine (zapisnik broj: 06-26-2-012-30-II/14) te je tom prilikom strankama ostavljen dodatni rok za dostavu određenih pojašnjenja materijala i dokumentacije.

Tom prilikom privredni subjekt BH Telecom je priložio dva dokumenta i to Dopunu izjašnjenja na Zahtjev Podnosioca zahtjeva (podnesak zaprimljen pod brojem: 06-26-2-012-28-II/14) kao i Kvartalni uporedni podaci tržišta elektronskih komunikacija (podnesak zaprimljen pod brojem: 06-26-2-012-29-II/14), koji čine sastavni dio sačinjenog Zapisnika sa usmene rasprave.

Konkurencijsko vijeće je uvidom u prikupljenu dokumentaciju ocijenilo potrebnim da se izvrši dodatno pojašnjavanje određenih navoda pa je tako zakazalo i održalo drugu usmenu raspravu dana 08.04.2015. godine (zapisnik broj: 06-26-2-012-66-II/14).

Privredni subjekt BH Telecom je tom prilikom priložio dokument Očitovanje na podneske Podnosioca zahtjeva (podnesak zaprimljen pod brojem: 06-26-2-012-65-II/14) dok je Podnosilac zahtjeva priložio Dopunu troškovnika i Očitovanje na podneske privrednog subjekta BH Telecom (podnesak zaprimljen pod brojem: 06-26-2-012-64-II/14), koji čine sastavni dio sačinjenog Zapisnika sa druge usmene rasprave.

U ostavljenim rokovima Podnosilac zahtjeva je dana 30.12.2014. godine podneskom broj: 06-26-2-012-33-II/14, dana 06.02.2015. godine podneskom broj: 06-26-2-012-46-II/14 i podneskom broj: 06-26-2-012-47-II/14 te dana 13.04.2015. godine podneskom broj: 06-26-2-012-67-II/14 dostavio određena pojašnjenja i dokumentaciju koja u bitnom sadrži sljedeće:

- da je da datum početka testiranja za 7 dana pomjeren zbog razloga na strani Podnosioca zahtjeva te su testiranja završena u devetom mjesecu;
- da je Podnosilac zahtjeva odustao od obraćanja RAK –u u fazi uspostave interkonekcije te da se istom intenzivno počeo obraćati nakon uspostave interkonekcije zbog nedovoljnih interkonekcijskih kapaciteta nastalih kašnjenjem u uspostavi interkonekcije i insistiranjem privrednog subjekta BH Telecom na zadržavanju kapaciteta koji su traženi u inicijalnom zahtjevu za interkonekciju (ne uzimajući u obzir kašnjenje u fazi uspostave interkonekcije i potrebu za povećanjem saobraćajnih kapaciteta);
- da u trenutku uspostave interkonekcije Podnosilac zahtjeva s privrednim subjektom BH Telecom nije imao ugovorenu mogućnost tranzitiranja internacionalnih poziva u mrežu te da je isto vršeno preko operatera Aneks s kojim je došlo do jednostranog prekida s njihove strane; nakon toga Podnosilac zahtjeva je tražio od BH Telecoma da taj saobraćaj usmjeri direktno prema Podnosiocu zahtjeva; pošto nije postojao aneks ugovora koji je to precizirao, a nakon što je Podnosilac zahtjeva dobio odgovor da tranzitiranja internacionalnih poziva nije moguće raditi direktno zatražio je od privrednog subjekta HT Eronet s kojima je u tom trenutku imao novouspostavljenu interkonekciju (uspostavljena dana 04.01.2013. godine) da

odobri tranzitiranje tog saobraćaja; privredni subjekt BH Telecom je vlastitim izborom izabrao privredni subjekt EuroproNet.; Podnosilac zahtjeva je imao ispunjene sve tehničke uslove u trenutku podnošenja zahtjeva za rutiranje međunarodnog saobraćaja preko privrednog subjekta HT Eronet;

- da je tokom tranzitiranja internacionalnih poziva putem privrednog subjekta EuroproNet došlo do problema sa pozivima prema korisnicima Telemacha i to brojevima koji su bili proneseni iz mreže BH Telecom u mrežu Telemach (oko hiljadu korisnika) u vremenskom periodu od 5 dana; takvi problemi nisu postojali dok je saobraćaj prema Podnosiocu zahtjeva tranzitirao privredni subjekt Aneks;
- da privredni subjekt BH Telecom, prema izvještaju iz 2014. godine, bilježi konstantan rast korisnika na mobilnoj, IPTV i broadband usluzi te gubitak korisnika u fiksnoj telefoniji;
- da je Podnosilac Zahtjeva u inicijalnom Zahtjevu tražio dva signalizacijska linka (jedan prema centrali Bašćaršija, drugi prema centrali Alipašino polje) što je standard i interkonekciji i kao takav predviđen RIP dokumentom BH Telecoma; BH Telecom je imao problem da realizuje link prema Alipaštinom polju te isti niti do danas nije realizovan te signalizacija i dalje ide prema jednom linku, a što izaziva ugoržavanje servisa i u par navrata i otkaz cijelog saobraćaja; rutiranje privrednog subjekta ide preko sva tri raspoloživa linka (centrale Bašćaršija, Alipašino i MNCS2) dok BH Telecom ne vrši rutiranje preko trećeg linka MNCS2; za prvi link Podnosilac zahtjeva je saznao da se nalazi u Zenici, a ne u Sarajevu po vlastitom odabiru privrednog subjekta BH Telecom;
- da je došlo do uspješne uspostave dva signalizacijska linka između Podnosioca zahtjeva i privrednog subjekta BH Telecom;
- da Podnosilac zahtjeva zbog privrednog subjekta BH Telecom plaća 300% skuplje (TDM opremu) nego što bi imao uz korištenje IP tehnologije;
- da je Podnosilac zahtjeva za potrebe vršenja traženih testova (End to end ISUP testova: Q.788, procedura 2) morao da obezbijedi poseban uređaj što je nepotrebno jer Telemach neće u svojoj mreži imati ISDN servis, čemu su ovi testovi namijenjeni što je primjer diskriminatorne primjene RIP dokumenta jer se insistira na nepotrebnom testu dok se Telemachu ne obezbjeđuju dva signalizacijska voda jer za istim, navodno, ne postoji potreba; Podnosiocu zahtjeva nisu poznati problemi vezani uz komunikaciju između korisnika Telemacha i BH Telecoma u smislu testova ISDN all the way Q.788 obzirom da Telemach do danas nema nijednog korisnika ISDN na svojoj mreži pa samim tim komunikacija koja je predviđena testiranjem nije bila moguća;
- da privredni subjekt BH Telecom ne postupa u skladu sa RIP dokumentom jer član 28. propisao: „*Signalizacijsko povezivanje sa sistemima Operatora ostvaruje se putem signalizacijskih veza sa minimalno dvije signalizacijske pristupne tačke u signalizacijskoj mreži BH Telecoma na nacionalnom nivou.*“
- da je privredni subjekt BH Telecom odbijao da izda saglasnost na postavljanje nove infrastrukture pravdajući činjenicom da je prethodne godine i na drugom mjestu postavljena nelegalna infrastruktura;
- da u vezi vezne prodaje ako bi korisnik kupovao samo usluge fiksne telefonije i Interneta privrednog subjekta BH Telecom koje su ponuđene u paketu Moja TV Full+ platio bi 44,08 KM dok usluga paketa košta 45,43, odnosno za dodatnih 1,35 KM korisnik dobija preko 160 TV kanala, 30 radio kanala. TimeShift TV, elektronski programski vodič, MojaTV igrice te web pristup putem TV prijemnika koji se samostalno nudi po cijeni od 22,23 KM

U ostavljenim rokovima privredni subjekt BH Telecom je dana 30.12.2014. godine podneskom broj: 06-26-2-012-34-II/14, dana 10.02.2015. godine podneskom broj: 06-26-2-012-49-II/14, a zatim i dana 13.04.2015. godine podneskom broj: 06-26-2-012-68-II/14 dostavio određena pojašnjenja i dokumentaciju koja u bitnom sadrži sljedeće:

- da je RIP dokument mijenjan više puta od objave (od 2006. godine) ali da suštinskih nije bilo nikakvih izmjena;
- da su aktivnosti i rokovi u procesu realizacije interkonekcije definisani RIP dokumentom; RAK je 07.12.2010. godine usvojio novo Pravilo o interkonekciji 51/2010 kojim je dodatno

pojašnjen postupak u slučaju probijanja rokova za realizaciju interkonekcije i načinu rješavanja spornih situacija prilikom uspostavljanja interkonekcije pa je shodno navedenom RAK naložio i dao saglasnost na dopunu RIP dokumenta BH Telecoma (član 17. RIP dokumenta);

- da se iz analize odredbi 31. i 32. RIP dokumenta može ustanoviti da će BH Telecom obezbjediti dva signalna 64 kbit/s voda kao dio E1 vodova između svake tačke interkonekcije i svake tačke pristupa ukoliko saobraćaj po jednom signalnom linku prelazi 0,2 Erlanga; Telemach nije u podnesenom Zahtjevu u spornom periodu nije tražio 2 signalna voda niti je jedan operater izuzev Telemacha do sada tražio 2 signalna linka; dana 14.11.2014. godine je stigao zahtjev Telemacha za instalaciju drugog signalnog linka, BH Telecom je dana 19.12.2014. godin e-mailom predložio dva načina realizacije signalnog linka (22.12.2014. godine putem pošte), dana 24.12.2014. godine stigao je odgovor u kojem privredni subjekt Telemach pristaje na realizaciju drugog signalnog linka preko STP Zenica; dana 16.02.2015. godine održan je sastanak predstavnika privrednih subjekata Telemach i BH Telecom tokom kojeg je dogovorena realizacija dodatnog optičkog prenosnog puta preko kojeg će se realizovati drugi signalni link kao i da će se postojeći prenosni kapaciteti ravnomjerno rasporediti preko dva odvojena prenosna optička puta; iako je trošak od 5.093,23 KM za izgradnju novog optičkog prenosnog sistema bez PDV-a prvobitno bio na strani Podnosioca zahtjeva strane su naknadnim dogovoranjem prihvatile podjelu troškova; dana 24.03.2015. godine obezbjeđen je novi optički prenosni put za realizaciju drugog signalnog voda čije je podizanje bilo planirano za 07.04.2015. godine;
- da je privredni subjekt Telekabel d.o.o. Zenica uputio zahtjev 06.09.2012. godine za izdavanje saglasnosti ali je isti odbijen iz razloga što su u toku bili postupci pokrenuti pred inspekcijским organima i tužilaštvom te se čekalo okončanje tih postupaka. Isti privredni subjekt se nakon toga obratio Direkciji Zenica i zatražio uslovnu saglasnost navodeći da nije imao informaciju da tom trasom prolaze vodovi privrednog subjekta BH Telecom; u međuvremenu se pojavio privredni subjekt Telemach koji je upoznao privredni subjekt BH Telecom da će ubuduće nastupati kao pravni sljedbenik privrednog subjekta Telekabel nakon čega je izdata Saglasnost broj: 13.2.3.4-3.16-10503 od 20.11.2012. godine prema operatoru Telekabel d.o.o. Zenica; navedeni privredni subjekt se nikada nije obratio privrednom subjektu BH Telecom sa zahtjevom za izdavanje suglasnosti na lokaciji Mošćanica pa je tako privredni subjekt BH Telecom, obzirom da je privredni subjekt Telekabel nezakonito i nelegalno položio kapacitete na lokaciji Mošćanica istog prijavio nadležnim inspekcijским organima; Podnosilac zahtjeva do momenta podnošenja Zahtjeva za pokretanjem postupka nije izvršio izmještanje nelegalno izgrađenih kapaciteta na navedenoj lokaciji niti je za isto pribavio odobrenje za građenje za lokaciju na kojoj se izmještanje vrši što predhodi postupku izmještanju izgrađenih telekom kapaciteta;
- da proces uspostavljanja troškovnog računovodstva i računovodstvenog odvajanja još uvijek nije realizovan i isti zavisi od aktivnosti i odluka Regulatorne agencije za komunikacije; kao vertikalno integrisani privredni subjekt računovodstvo ne vodi odvojeno prihodovnu i rashodovnu strukturu po pojedinim vrtama usluga; u strukturi svih troškova učestvuju svi zavisni troškovi koje BH Telecom kao grupacija plaća zajednički za sve usluge i servise koji su u ponudi BH Telecoma te da udio prihoda od Moja TV u ukupnom prihodu privrednog subjekta BH Telecom iznosi 7,6%.
- da osnovni paket fiksne telefonije samostalno uključuje pretplatu koja košta 12,82 i uključuje 150 minuta poziva prema fiksnoj mreži BHT (plus priključak);
- da samostalna usluga Moja TV košta 19 KM i uključuje oko 154 kanala te da je broj kanala podložan promjeni; 12,71 KM su programski (fixni) troškovi po pretplatniku što je podatak iz 2013. godine; naknadno je dolazilo do smanjenja troškova kako je rastao broj korisnika;
- sa samostalno pružanje Internet usluga košta 17 KM (5 Mb);
- da postoje dva paketa koja uključuju fiksnu telefoniju i Moja TV i to: cijena od 22,5 KM uključuje set TV kanala (oko 150) i uključuje 1500 minuta za pozive prema svim fiksnim mrežama u BiH pri čemu se naplaćuje samo naknada za uspostavu poziva; drugi paket Duo je paket Moja TV phone koji košta 25 KM te uključuje neograničen saobraćaj prema fiksnj

mreži BHT i 150 kanala (postoji mogućnost pozivanja jednog broja iz mobilne mreže BH Telecom sa oko 50% nižom cijenom minute nego što je to standardna cijena); sve cijene bez PDV-a; za paket na ugovor od 24 mjeseca se ne plaća naknada od 10 KM mjesečno za korištenja opreme koja je potrebna za realizaciju usluge;

- da postoji na ponudi više *triple play* paketa, odnosno paketa koji uključuju fiksnu telefoniju + Moja TV + Internet; najpovoljniji takav paket košta 39 KM, zatim postoji paket od 51 KM (razlika drugog paketa u odnosu na prvi je da prvi uključuju 1500 minuta za pozive prema fiksnim mrežama u BiH i naplatom za uspostavu poziva, a paket od 51 KM uključuje neograničen saobraćaj dok je brzina Interneta ista (5 Mb); svi paketi imaju opciju trajanja na neodređeno i trajanja od minimalno 24 mjeseca (kada se ne naplaćuje korištenje opreme).

5. Prikupljanje podataka od trećih lica

Tokom postupka radi utvrđivanja svih relevantnih činjenica u smislu odredbe člana 35. stav (1) tačka a) i c) Zakona, Konkurencijsko vijeće je prikupljalo podatke i dokumentaciju i od drugih institucija i privrednih subjekata koji nisu stranke u postupku.

Konkurencijsko vijeće je tako dana 15.01.2015. godine uputilo akte broj: 06-26-2-012-38-II/14 i broj: 06-26-2-012-39-II/14 privrednim subjektima Mtel a.d. Banja Luka i JP Hrvatske telekomunikacije d.d. Mostar kao i Regulatornoj agenciji za komunikacije dana 29.01.2015. godine aktom broj: 06-26-2-012-44-II/14 kojim su zatražene određeni podaci i informacije.

Tako je dana 29.01.2015. godine privredni subjekt Mtel a.d. Banja Luka dostavio tražene informacije i pojašnjenja podneskom zaprimljenim pod brojem: 06-26-2-012-41-II/14 u kojem se, između ostalog navodi:

- da se za sve alternativne operatere vrše ista testiranja (između ostalog i END TO END ISUP testovi po Q.788 standardima); testovi su propisani važećim RIP dokumentom privrednog subjekta Mtel te u praksi nije bilo odstupanja od propisanih testiranja kao i
- da privredni subjekt Mtel odobrava proširenje postojećih interkonekcijskih kapaciteta na osnovu planova proširenja koje operater dostavlja kvartalno, a shodno odredba RIP dokumenta.

Privredni subjekt JP Hrvatske telekomunikacije d.d. Mostar je dana 07.02.2015. godine dostavio tražene informacije podneskom zaprimljenim pod brojem: 06-26-2-012-45-II/14 u kojem se, između ostalog navodi:

- da se testovi rade prema Q 782 (1988) i Q 784.1 (7/96) u skladu sa važećem RIP dokumentom te se ne odstupa u provođenju testiranja kao i
- da se planiranje i naručivanje kapaciteta provodi prema RIP dokumentu.

Regulatorna agencija za komunikacije je dana 09.02.2015. godine dostavila tražene informacije podneskom zaprimljenim pod brojem: 06-26-2-012-48-II/14 u kojem se, između ostalog navodi da je na dan 30.09.2014. godine bilo 13 korisnika za obavljanje Dozvole za obavljanje djelatnosti davaoca fiksnih javnih telefonskih usluga (od čega 3 operatera u 2014. godini nisu pružali usluge priključaka fiksne telefonije vlastitim korisnicima) i 3 korisnika Dozvole za javnog operatera fiksne telefonije

6. Relevantno tržište

U skladu sa članom 3. Zakona i čl. 4. i 5. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta relevantno tržište se određuje kao tržište određenih proizvoda koji su predmet obavljanja djelatnosti privrednih subjekata na određenom geografskom području.

Prema odredbi člana 4. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta, relevantno tržište proizvoda obuhvata sve proizvode koje potrošači i/ili korisnici smatraju međusobno zamjenjivim, pod prihvatljivim uslovima, imajući u vidu posebno njihove bitne karakteristike, kvalitet, uobičajenu namjenu, način upotrebe, uslove prodaje i cijene.

Prema odredbi člana 5. Odluke o utvrđivanju relevantnog tržišta, relevantno geografsko tržište obuhvata cjelokupnu ili značajan dio teritorije Bosne i Hercegovine na kojoj privredni subjekti djeluju u prodaji i/ili kupovini relevantnog proizvoda pod jednakim ili dovoljno ujednačenim uslovima i koji to tržište bitno razlikuju od uslova konkurencije na susjednim geografskim tržištima.

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da u predmetnom postupku postoje dva relevantna tržišta proizvoda i to:

- tržište interkonekcije na fiksnu mrežu BH Telecoma kao i
- tržište pružanja fiksnih telekomunikacijskih usluga krajnjim korisnicima.

Relevantnim tržištem u geografskom smislu utvrđeno je tržište Federacije Bosne i Hercegovine obzirom da privredni subjekat BH Telecom pruža usluge interkonekcije na sopstvenu fiksnu mrežu te posjeduje mrežnu infrastrukturu na području Federacije Bosne i Hercegovine putem koje na ovom tržištu pokriva oko 95% domaćinstava.

Slijedom navedenog, relevantna tržišta predmetnog postupka su utvrđena kao tržište interkonekcije na fiksnu mrežu BH Telecoma i tržište pružanja fiksnih telekomunikacijskih usluga krajnjim korisnicima na području Federacije Bosne i Hercegovine.

7. Nastavak postupka u skladu sa pravnim shvatanjima i primjedbama iz Presude Suda Bosne i Hercegovine broj: S1 3 U 019722 15 U od 14.02.2017. godine

Presudom Sudu Bosne i Hercegovine broj: S1 3 U 019722 15 U od 14.02.2017. godine uvažena je tužba privrednog subjekta Telemach Rješenje Konkurencijskog vijeća 06-26-2-012-75-II/14 dana 10.09.2015. godine poništeno i predmet vraćen Konkurencijskom vijeću na ponovno odlučivanje.

U obrazloženju navedene Presude se navodi da je Sud ocijenio da se u obrazloženju osporenog Rješenja ne daju valjani razlozi, odnosno obrazloženje za utvrđivanje nepostojanja zloupotrebe dominantnog položaja na tržištu. Član 200. stav 2. Zakona o upravnom postupku BiH propisuje sastav obrazloženja rješenja, a osporeno Rješenje prema stavu Suda BiH nema niti jedan razlog koji bi opravdao odluku iz dispozitiva Rješenja. Isti se poziva isključivo na protok roka iz člana 41. Zakona o konkurenciji.

S tim u vezi, Sud nalaže Konkurencijskom vijeću da u ponovnom postupku pravilno i potpuno utvrdi činjenično stanje u rokovima propisanim zakonom i meritorno odluči o tužiočevom zahtjevu.

Obzirom na protek vremena od dana podnošenja Zahtjeva Konkurencijsko vijeće je dana 02.03.2017. godine zatražilo od privrednog subjekta Telemach da se očituje da li ostaje kod podnesenog Zahtjeva, odnosno da li je privredni subjekt Telemach d.o.o. Sarajevo i dalje zainteresovan za vođenje postupka.

Istoga dana zatraženo je i od privrednog subjekta BH Telecom da se očituje na navode iz Presude. Privredni subjekat BH Telecom je dana 10.03.2017. godine podneskom broj: 06-26-2-012-88-II/14 dostavio traženo.

Privredni subjekt BH Telecom u svom očitovanju naveo je, između ostalog, da Konkurencijsko vijeće ima zakonsko pravo da ne donese rješenje te da se može djelimično složiti sa stavom Suda BiH da pobijano Rješenje ne sadrži razloge koji bi pravdali odluku Konkurencijskog vijeća.

Konkurencijsko vijeće je dana 13.03.2017. godine zaprimilo podnesak privrednog subjekta Telemach broj: 06-26-2-012-89-II/14 u kojem se, između ostalog, navodi da „ Podnosilac zahtjeva u cijelosti

ostaje kod navoda koje je iznio tokom postupka“ ističući dalje da „ okolnosti koje su dovele do pokretanja postupka stoje i dalje sa promjenom jedino u odnosu na tačku 5.1. (otežavanje uspostavljanje interkonekcija) gdje su nesporna određena poboljšanja u odnosu na period 2014/2015, ali istovremeno i izbjegavanje privrednog subjekta BH Telecom da investira u savremenu opremu potrebnu za interkonekciju svim operaterima, što i dalje stvara određene probleme u uspostavljanju potrebnih kapaciteta i kvaliteta interkonekcije.“

Privredni subjekt Telemach tako smatra da i za tačku Zahtjeva koja se odnosi na interkonekciju postoji potreba za utvrđivanje kršenja Zakona u proteklom periodu te obavezivanje privrednog subjekta BH Telecom na činjenja koja su od strane dominantnog učesnika na tržištu neophodna da bi se postigla efektivna konkurencija na tržištu.

U odnosu na ostale tačke Zahtjeva, prema navodima privrednog subjekta Telemach, nije bilo suštinskih promjena u odnosu na period vođenja postupka.

8. Utvrđeno činjenično stanje

Nakon sagledavanja svih relevantnih činjenica, dokaza i dokumentacije dostavljene od stranke u postupku, kao i podataka kojima raspolaže Konkurencijsko vijeće, utvrđeno je slijedeće:

- Svi aspekti vezani za uspostavu interkonekcije između BH Telecoma kao dominantnog operatera i Podnosioca zahtjeva (kao alternativnog operatera) su regulisani Referentnom interkonekcijskom ponudom za povezivanje na fiksnu mrežu BH Telecoma (u daljem tekstu: RIP dokument);
- Po svojoj pravnoj prirodi RIP predstavlja opšte uslove ugovora, u skladu sa važećim Zakonom o obligacionim odnosima te je sastavni dio svih ugovora koji su na osnovu njega zaključeni;
- RIP donosi Uprava Dioničkog društva BH Telecom, a na osnovu Statuta Dioničkog društva, te predstavlja jednostrani akt BH Telekom na čiji sadržaj alternativni operateri ne mogu uticati;
- RIP se donosi u skladu sa Zakonom o komunikacijama BiH, Odlukom o politici sektora telekomunikacija za period 2008-2012, Pravilom o interkonekciji RAK-a 51/2010, Dozvolom za javnog operatera fikne telefonije i Listom operatera sa značajnom tržišnom snagom;
- Predmet RIP-a je utvrđivanje uslova pod kojima BH Telecom nudi mogućnost za uspostavljanje i realizaciju interkonekcije mreža drugih operatera;
- RAK Pravilom o interkonekciji (broj 51/2010), propisuje opšte uslovi koje RIP mora sadržavati bez konkretnih tehničkih detalja;

Prema RIP dokumentu BH Telecoma isti će nakon zaprimanja Zahtjeva za interkonekciju bez odlaganja pokrenuti postupak njegovog formalnog ispitivanja.

Ukoliko Zahtjev za uspostavu interkonekcije nije uredan BH Telecom će Operatera pismenim aktom pozvati da uredi Zahtjev u utvrđenom roku koji nije duži od 15 dana.

U roku od 7 dana od prijema urednog Zahtjeva BH Telecom ima obavezu započeti postupak pregovaranja o zaključivanju ugovora i ispitivanja tehničke mogućnosti realizacije. Rok za okončanje pregovora je 21 dan od dana utvrđenog u pismenom aktu i može biti produžen iz objektivnih razloga uz obostranu saglasnost strana.

U slučaju da strane ne okončaju pregovore u roku imaju pravo zatražiti rješenje spora od strane RAK-a.

Prema Dijelu 5 RIP dokumenta BH Telecom će obezbijediti dva signalna 64kbit/s voda, kao dio E1 vodova između svake tačke interkonekcije i svake tačke pristupa ukoliko saobraćaj po jednom signalnom linku prelazi 0,2 Erlanga. Ukoliko operater traži da mu se obezbijedi dodatni signalni link bez obzira na saobraćajne potrebe BH Telecom će ga obezbijediti u skladu sa tehničkim uslovima i po posebnom ugovoru.

U članu 60. RIP dokumenta u Poglavlju II Uspostavljanje interkonekcije navedeno je u slučaju smetnji ili drugih tehničkih problema u mreži koje dovode do izbacivanja iz rada jedne ili više tačaka interkonekcije ili interkonekcijskih linkova te eliminacije zagušenja u pristupnim komutacijama strane će međusobno saradivati u svrhu otklanjanja i lociranja takvih grešaka. Također, tamo gdje su trajno potrebni dodatni kapaciteti oni će biti obezbjeđeni u skladu sa procedurom obezbjeđenja kapaciteta, a ako je samo privremeno bit će predmet nadziranja i upravljanja mrežom, tj. privremenim prerutiranjima.

Prilog 4 RIP dokumenta Planiranje i naručivanje kapaciteta definiše proces planiranja i naručivanja prenosnih sistema interkonekcije, planove o broju E1 vodova za određeni kalendarski kvartal, planove o količini saobraćaja te način na koji se dostavljaju narudžbe kapaciteta za interkonekciju.

Uz zahtjev za interkonekciju operator je dužan dostaviti šestomjesečni plan kapaciteta za interkonekciju, a nakon toga kvartalno dostavljati planove za sljedećih 6 mjeseci. Tehnička rješenja u skladu sa ovim planom počinju se pripremati nakon potpisivanja Ugovora o interkonekciji. U slučaju da operater isporuči veću količinu saobraćaja od planirane BH Telecom ne može garantovati dogovoreni kvalitet usluga te tako operater samostalno i u potpunosti odgovara za neodgovarajuće dimenzioniranje interkonekcijskih vodova. Narudžbe kapaciteta moraju biti u skladu sa dostavljenim planovima.

Testiranje se izvodi u obimu i fazama utvrđenim u Prilogu 6 RIP dokumenta. Procedura povezivanja i testiranja traje najduže 30 dana od dana početka testiranja. Rok se može iz objektivnih razloga produžiti samo uz obostranu saglasnost strana u pisanoj formi kojom će se strane saglasno izjaviti da produženje roka ne može predstavljati pravni osnov za pokretanje bilo kakvih sporova u budućnosti.

End-to-end ISUP testovi po Q.788 standardu su propisani Prilogom 6. RIP dokumenta i kao takvi predstavljaju obavezu za sve operatere koji koriste usluge interkonekcije, iako alternativni operateri ne posjeduju ISDN tehnologiju te posljedično niti ISDN korisnike. Alternativni operateri, kako Podnosilac zahtjeva tako i ostali, rade po IP tehnologiji umjesto dosadašnje ISDN tehnologije.

Utvrđeno je također da:

- a) u vezi uspostave interkonekcije između strana u postupku:
  - da je nakon dostavljanja nepotpunog Zahtjeva za interkonekciju privredni subjekt BH Telecom (07.02.2012. godine) u dva navrata i to dana 20.02.2012. godine i dana 14.03.2012. godine uputio privrednom subjektu Telemach pozive da uredi Zahtjev za interkonekciju;
  - dana 02.03.2012. godine privredni subjekt BH Telecom je zaprimio Odgovor Podnosioca zahtjeva u kojem su dostavljeni traženi podaci;
  - da je BH Telecom prihvatio Zahtjev za interkonkciju i o tome dana 28.03.2012. godine pismenim putem obavijestio privredni subjekt Telemach čime je odredio početak pregovora za 26.03.2012. godine;
  - da je dana 27.03.2012. godine privredni subjekt BH Telecom uputio svojoj nadležnoj službi nalog za ispitivanje tehničke mogućnosti (a zatim i 24.04.2012. godine nalog za uspostavu 4xE1 linka za potrebe realizacije testiranja usluga interkonekcije sa operaterom Telemach);

- Ugovor o interkonekciji je stupio na snagu nakon obostranog potpisivanja dana 23.04.2012. godine;
- da je privredni subjekt BH Telecom dana 24.04.2012. godine obavijestio privredni subjekt Telemach da je uspostava 4 x E1 linka za potrebe realizacije usluge interkonekcije planirana za 27.04.2012. godine, a početak testiranja interfejsa, u skladu sa RIP dokumentom, planiran za 03.05.2012. godine;

U periodu od 21.05.2012. godine do 25.06.2012. godine povezivanje privrednog subjekta Telemach na SS Alipašino polje nije moglo realizirati zbog problema na fizičkom nivou na strani privrednog subjekta Telemach te zbog hardverskog problema na jednom 2Mbps sistemu također na strani privrednog subjekta Telemach. Nakon što je na opremi privrednog subjekta Telemach izvršena neophodna rekonfiguracija i zamjena opreme, stvoreni su uslovi za početak testiranja signalizacije nivoa 4 - po preporuci Q.784.

Dana 27.06.2012. godine ostvarena prva govorna veza prema privrednom subjektu Telemach. Privredni subjekt BH Telecom je započeo testiranja sa svoje strane te je dana 03.07.2012. godine Podnosilac zahtjeva je ostvario prvu govornu vezu prema privrednom subjektu Telemach što je bio preduslov za nastavak testiranja; Telemach nije uspješno izvršio izvođenje End-to-end ISUP testove po Q.788 standardu te je obavijestio BH Telecom da je preuzeo mjere na promjeni konfiguracije svog sistema koja bi trebala trajati 2-5 radnih dana kada se može nastaviti sa testovima.

Dogovoreni datum za početak testiranja nezvanično je pomjeren na 12.06.2012. godine obzirom da su saradnici Podnosioca zahtjeva zaduženi za testiranje signalizacije mogli biti na raspolaganju samo u tom terminu.

Saglasnost o produženju roka testiranja potpisana je dana 19.07.2012. godine od strane Željka Batistića za Podnosioca zahtjeva te dana 26.07.2012. godine od strane Elvidina Kovača za privredni subjekt BH Telecom. Razlog drugog odlaganja bio je kvar mjernog instrumenta na strani privrednog subjekta BH Telecom te je nakon uklonjenog problema završeno testiranje signalizacije po proceduri nivoa 2 i nivoa 3.

Strane su se navedenom Saglasnošću složile da će proces testiranja, u skladu sa RIP dokumentom BH Telecoma, biti okončan u roku od 30 dana od dana obostranog potpisivanja iste i da ovo produženje roka ne može predstavljati pravni osnov za pokretanje bilo kakvog spora u budućnosti sa bilo koje strane.

- da testiranja nisu završena ni u naknadnom roku od 30 dana zbog nemogućnosti Podnosioca zahtjeva da u datom roku izvrši testiranje po End-to-end all the way ISDN testovi po Q.788 standardu; obzirom da Podnosilac zahtjeva ne posjeduje tehnologiju za ovakve testove, morao je iznajmiti staru centralu kako bi uspješno prošao ovaj test;
- da su testiranja uspješno okončana dana 04.09.2012. godine, odnosno 11.09.2012. godine, a od 19.09.2012. godine do 25.09.2012. godine obavljani su testovi rutiranja u skladu sa Prilogom 6. RIP dokumenta koji su uspješno okončani dana 26.09.2012. godine; Podnosilac zahtjeva je dana 05.10.2012. godine poslao privrednom subjektu BH Telecom urgenciju u vezi okončanja svih aktivnosti (način obračuna poziva) prema RIP dokumentu i uspostave interkonekcije;
- dana 10.10.2012. godine privredni subjekt BH Telecom je svojoj Direkciji BH Line uputio Nalog za realizaciju usluge uspostave interkonekcijskog linka i usluga interkonekcije sa privrednim subjektom Telemach pri čemu su tačke interkonekcije tranzitna komutacija SS Bašaršija 2xE1 i SS Alipašino polje 2xE1 te jedan signalni vod; dana 11.10.2012. godine uspostavljena je interkonkacija.

- da su dana 29.01.2015. godine privredni subjekt Mtel a.d. Banja Luka (podnesak broj: 06-26-2-012-41-II/14), a zatim dana 07.02.2015. godine i privredni subjekt JP Hrvatske telekomunikacije d.d. Mostar (podnesak broj: 06-26-2-012-45-II/14) na upit Konkurencijskog vijeća dostavili informacije i pojašnjenja u vezi primjene interkonekcijskih testova u kojim se, između ostalog, navodi da se za sve alternativne operatere vrše ista testiranja (između ostalog i END TO END ISUP testovi po Q.788 standardima) te da su testovi propisani važećim RIP dokumentom privrednog subjekta Mtel kao i da u praksi nije bilo odstupanja od propisanih testiranja, odnosno u podnesku privrednog subjekta subjekt JP Hrvatske telekomunikacije d.d. Mostar da se testovi rade prema Q 782 (1988) i Q 784.1 (7/96) u skladu sa važećem RIP dokumentom te se ne odstupaju u provođenju testiranja.

b) u vezi izdavanja saglasnosti za izgradnju mreže

- da je privredni subjekt Telekabel d.o.o. Zenica dana 06.09.2012. godine uputio zahtjev privrednom subjektu BH Telecom Direkcija Zenica za izdavanje saglasnosti za izgradnju CATV mreže u općini Kakanj nakon čega je privredni subjekt BH Telecom odgovorio dana 18.09.2012. godine da ne može izdati traženu saglasnost obzirom da je Telekabel na lokaciji Mošćanica u općini Zenica tokom 2011. godine izvodio građevinske radove na polaganju svoje infrastrukture za koje nije nikad (ni prije, a ni poslije) tražio saglasnost privrednog subjekta Bh Telecom; tom prilikom su sporni radovi izvođeni na dužini od nekoliko stotina metara tokom kojih su instalacije privrednog subjekta Telekabel polagana u isti rov kao i instalacije privrednog subjekta BH Telecom tj. direktno iznad istih pri čemu je privrednom subjektu BH Telecom onemogućen nesmetani pristup vlastitim instalacijama; za navedene radnje pokrenuti su postupci pred inspekcijским organima i tužilaštvom te sve dok se navedene nepravilnosti ne otklone BH Telecom „nije u mogućnosti izdati traženu saglasnost;
- da se privredni subjekt Telekabel d.o.o. Zenica dana 21.09.2012. godine ponovo obratio privrednom subjektu BH Telecom za izdavanje uslovne saglasnosti, da privredni subjekt Telekabel na lokaciji Mošćanica u dogovoru sa ovlaštenim licima privrednog subjekta BH Telecom iznađe rješenje za izmještanje spornog kabla o svom trošku te da Telekabel nije imao informaciju da tom trasom prolaze vodovi privrednog subjekta BH Telecom kao i da će izmještanje trase biti u ugovorenom roku;
- da je dana 17.10.2012. godine BH Telecom uputio dopis privrednom subjektu Telekabel d.o.o. Zenica u vezi ponovljenog zahtjeva za izdavanje uslovne saglasnosti za izgradnju CATV mreže u općini Kakanj na dionici Groce – Poveznice – Kakanj da ne može dati uslovnu saglasnost obzirom da je pokrenut postupak kod nadležnih organa zbog ranije izvođenih radova koji su ugrozili kapacitete privrednog subjekt BH Telecom te zbog nepoštivanja propisa o građenju kao i da se saglasnost ne može izdati sve do okončanja pokrenutog postupka;
- da je dana 20.11.2012. godine izdata Saglasnost broj: 13.2.3.4-3.16-10503 operatoru Telekabel d.o.o. Zenica na izgradnju CATV mreže u općini Kakanj na dionici Groce – Poveznice – Kakanj;
- da je dana 11.12.2012. godine privredni subjekt Telemach uputio tri zahtjeva za izdavanje saglasnosti privrednom subjektu BH Telecom Direkcija Zenica radi izgradnje CATV mreže u općini Visoko (različita naselja općine Visoko);
- da se privredni subjekt BH Telekom očitovao privrednom subjektu Telemach na traženi zahtjev dana 28.12.2012. godine navodeći da su uvidom na terenu utvrdili da je mreža privrednog subjekt Telemach već izgrađena te da iz navedenog razloga ne mogu izdati

saglasnost obzirom da se zahtjev prilaže za građenje, a ne uzgrađene objekte (na sva tri zahtjeva uslijedio je isti odgovor);

- da je dana 11.09.2013. godine privredni subjekt Telemach uputio privrednom subjektu BH Telecom Direkcija Zenica zahtjev za izdavanje saglasnosti za izgradnju mreže na području općina Kakanj i Visoko (dva zahtjeva);

- da se privredni subjekt BH Telekom očitovao na tražene zahtjeve dana 10.10.2013. godine navodeći da su zaposlenici privrednog subjekta BH Telecom izašli na lice mjesta kako bi provjerili stanje na terenu i tom se prilikom uvjerali da je privredni subjekt Telemach već započeo sa izvođenjem građevinskih radova za koje je tražio saglasnost, a gdje postoje značajni kapaciteti privrednog subjekta BH Telecom; obzirom da je davanje saglasnosti proces koji se trebao obaviti prije izvođenja građevinskih radova, prema navodima iz dopisa, privredni subjekt BH Telekom je odbio izdati traženu saglasnost.

c) u vezi povećanja interkonekcijskih linkova privrednog subjekta Telemach

- da zahtjev za uspostavu drugog signalizacijskog linka Podnosilac zahtjeva nije tražio u inicijalnom zahtjevu za uspostavu interkonekcije 2012. godine nego u novembru, odnosno decembru 2014. godine;

- da je dana 19.10.2012. godine (a zatim i urgencijom dana 22.11.2012. godine) privredni subjekt Telemach uputio privrednom subjektu BH Telecom zahtjev za proširenje postojećih interkonekcijskih kapaciteta u kojem se navodi da su već ranije upoznati od strane BH Telecom da se prva proširenja ne mogu očekivati prije 11.01.2013. godine tumačeći da RIP dokument nije definisano da se ne mogu dobiti novi kapaciteti u toku utvrđenog kvartala ukoliko za istim postoji potreba već da će strane sarađivati u upravljanju i eliminaciji zagušenja u pristupnim komutacijama;

- da je dana 07.12.2012. godine RAK uputio akt broj 05-29-3000-6/12 *Proširenje postojećih interkonekcijskih kapaciteta* privrednom subjektu Telemach kao odgovor na zahtjev istog od 01.11.2012. godine (kao i urgenciju od 29.11.2012. godine) da RAK posreduje u rješavanju problema nemogućnosti dobijanja interkonekcijskih linkova na tranzitnim centralama BH Telecoma SS Bašćaršija i SS Alipašino polje.

U međuvremenu RAK je zatražio i od privrednog subjekta BH Telekom očitovanje na navode privrednog subjekta Telemach na koji je odgovorio dana 05.12.2012. godine.

U aktu RAK-a se navodi da se kapaciteti obezbjeđuju u skladu sa Prilogom 4 RIP dokumenta, da je usluga interkonekcije realizovana 11.10.2012. godine kada je i počela razmjena saobraćaja te da sljedeći kvartal počinje 11.01.2013. godine kada je BH Telekom i dužan obezbijediti nove kapacitete; da je, povodom žalbi privrednog subjekta Telemach na preopterećenost linkova koje je upućivao privrednom subjektu BH Telekom, analizom utvrđeno da Telemach nije optimalno i ravnomjerno rutirao saobraćaj prema mrežama privrednog subjekta BH Telekom, budući da je od ukupno dvije tačke pristupa ostvarene preko dvije komutacije privredni subjekt Telemach preko jedne komutacije rutirao svega 0,96 % ukupnog polaznog saobraćaja iz mreže privrednog subjekta Telemach u mrežu privrednog subjekta BH Telekom, u mjesecu oktobru 2012. godine, dok je za mjesec novembar ovaj postotak iznosio 3,68%; navodi se da je: „*Evidentno neravnomjerno opterećenje linkova kojima je Telemach priključen na mrežu BH Telecoma, tako da se problem zagušenja kojeg navodi Telemach može riješiti i u okviru postojećih linkova, prerutiranjem saobraćaja, što je odgovornost Telemacha, a ne BH Telecoma*“ te da RAK „*smatra da je BH Telekom dužan da omogućiti realizaciju interkonekcijskih kapaciteta u skladu sa procedurama definisanim u Prilogu 4, te da se raspodjela kapaciteta odvija u skladu sa objektivnim TDM kapacitetima komutacija BH Telecoma pri čemu BH Telekom treba da vodi računa i o planovima proširenja interkonekcijskih kapaciteta drugih operatora. U takvim uslovima racionalno korištenje već postojećih kapaciteta predstavlja prvenstveno interes Telemacha.*“

- da se dana 11.01.2013. godine privredni subjekt Telemach obratio RAK tražeći intervenciju po pitanju proširenja interkonekcijskih kapaciteta; dana 21.01.2013. godine RAK je odgovorio dopisom Podnosiocu zahtjeva zahtjevajući dodatne informacija o zauzetosti vodova; Podnosilac zahtjeva je na isti odgovorio dana 24.01.2013. godine navodeći da nakon dobijanja dodatnih 3xE1 linka raspolazu sa 7 E1 linkova (početno su imali 4 E1 linka) ali da u času najvećeg opterećenja imaju zauzetost od 211 govornih kanala što predstavlja iskorištenost od 97,7%;
  - da je dana 20.03.2013. godine RAK odgovorio privrednom subjektu Telemach da je, prema informacijama privrednog subjekta BH Telecom, u toku ispitivanje kako bi se privrednom subjektu Telemach omogućilo iznajmljivanje 7 novih interkonekcijskih linkova te se po pitanju navedene problematike RAK više neće angažovati obzirom da je potrebno da obje strane poštuju uslove interkonekcije u skladu sa RIP dokumentom;
  - da je privredni subjekt BH Telecom Podnosiocu zahtjeva odgovorio aktom dana 29.03.2013. godine u kojem se, u bitnom, navodi da na komutaciji SS Alipašino polje nema mogućnosti za proširenje E1 linkova dok je na komutaciji SS Bašćaršija moguće izvršiti proširenje za 3 E1 linka te da „mogu pružiti dodatni 1 E1 linkom na komutaciji MNC SA2 čime se otvara mogućnost direktne realizacije međunarodnog saobraćaja preko interkonekcijskih kapaciteta privrednog subjekta Telemach“; privredni subjekt je tom prilikom stekao ukupno 11 E1 vodova;
  - da je dana 08.11.2013. godine privredni subjekt Telemach uputio privrednom subjektu BH Telecom narudžbenicu za realizaciju dodatnih 3 E1 linkova na koji je odgovoreno da je privredni subjekt BH Telecom u mogućnosti da istom omogući 2 E1 linka (navedeno proširenje je realizovano 09.01.2014. godine);
  - da je dana 23.01.2014. godine privredni subjekt Telemach uputio privrednom subjektu BH Telecom narudžbenicu za realizaciju dodatnih 3 E1 linkova za naredni kvartal na koji je BH Telecom odgovorio 26.03.2014. godine ističući da iz tehničkih problema na strani privrednog subjekt Telemach nije bilo mogućnosti traženo proširenje izvršiti ranije te da je nakon otklanjanja istog traženo proširenje realizovano 26.03.2014. godine;
  - da je u junu 2014 godine uslijedilo proširenje interkonekcijskih vodova za dodatna 3 E1 voda;
  - da su strane potpisale Aneks 7 Ugovora o interkonekciji na fiksnu mrežu BH Telecoma čiji je predmet izmjena cijena interkonekcijskih usluga na osnovu nove Referentne interkonekcijske ponude za povezivanje na fiksnu mrežu BH Telecom d.d. Sarajevo broj: 00.1-10.3-10564/14-1 od 06.05.2014. godine koji se primjenjuje od 01.07.2014. godine;
  - da privredni subjekt Telemach nije jedini intekonektovani operator na mreži privrednog subjekta BH Telecom, kao i to da su raspoloživi TDM portovi prema navodima iz raspoložive dokumentacije na pristupnim komutacijama privrednog subjekta BH Telecoma ograničeni;
  - da se u podnescima privrednog subjekt Mtel a.d. Banja Luka i privrednog subjekta JP Hrvatske telekomunikacije d.d. Mostar navodi da se odobravanje proširenje postojećih interkonekcijskih kapaciteta radi na osnovu planova proširenja koje operater dostavlja kvartalno, a shodno odredba RIP dokumenata.
- d) u vezi preusmjeravanja dolaznog međunarodnog saobraćaja:

- da privredni subjekt Telemach ne spori da BH Telekom ima pravo da izabere operatera preko kojeg će vršiti međunarodno tranzitiranje u mrežu lokalnog operatora ali je dužan uzeti u obzir i interese operatora u čiju mrežu se tranzitiranje vrši;
  - da je privredni subjekt Telemach dana 10.01.2013. godine uputio molbu privrednom subjektu BH Telecom u vezi preusmjerenja saobraćaja koji potiče iz međunarodnih mreža prema krajnjim korisnicima privrednog subjekta Telemach, a koji je do tada tranzitiran prema operatoru Aneks preusmjeri na operatera HT Mostar (što je bilo prihvaćeno od strane privrednog subjekta HT Mostar dopisom istog dana) sve dok Telemach ne dobije saglasnost da međunarodni dolazni saobraćaj bude tranzitiran preko vlastitih interkonekcija;
  - da je navedeni zahtjev privrednog subjekta Telemach odbijen, između ostalog, zbog razloga što Telemach u to vrijeme nije imao zaključen ugovor o interkonekciji sa privrednim subjektom HT Eronet (izvor: Analiza tržišta završavanja (terminacije) poziva u individualne javne telefonske mreže na fiksnoj lokaciji - veleprodajni nivo od 31.01.2014. godine gdje se na strani 16. daje zvaničan pregled važećih ugovora o interkonekciji na dan 31.03.2013. godine);
  - da je privredni subjekt BH Telecom ponudio da se terminacija saobraćaja vrši direktno u mrežu privrednog subjekta Telemach te je ponudio zaključivanje odgovorajućeg dodatka Ugovora o interkonekciji koji je potpisan od strane privrednog subjekta BH Telecom dana 11.01.2013. godine; nadležna služba BH Telecoma uputila je nalog za izmjenu rutiranja međunarodnog saobraćaja prema krajnjim korisnicima operatora Telemach broj: 04.3-3.4-3296/18-12 AM, od 15.01.2013. godine; nakon provjere je ustanovljeno je da postojeća interkonekcija mreža BH Telecoma i Telemacha ne podržava ovakvu mogućnost jer privredni subjekt Telemach nije bio interkonektovan na odgovarajuće komutacije BH Telecoma (akt: Izvještaj o realizaciji Naloga za izmjenu rutiranja međunarodnog saobraćaja za operatora Telemach broj: 08.2.2-3-4-3296/19-12 HH od 18.01.2013.godine); Izvršna direkcija za tehnologiju i razvoj servisa BH Telecoma je nakon prijema izvještaja isti dan dostavila Direkciji BH Line akt Nalog za izmjenu routing plana za međunarodni saobraćaj operatora Telemach tako što se dolazni međunarodni saobraćaj prema krajnjim korisnicima Telemacha, koji se tranzitirao preko operatora Aneks, rutira preko operatora Europronet;
  - da je BH Telecom uprkos zahtjevu Telemacha da međunarodne pozive tranzitira preko HT Eroneta, odlučio i e-mailom dana 18.01.2013. godine obavijestio Telemach (Esad Ćosović), da će se dolazni međunarodni saobraćaj dalje tranzitirati preko privrednog subjekta EuroproNET;
  - da je prilikom tranzitiranja poziva preko privrednog subjekta EuroproNET došlo do smetnji kojih nije bilo dok je međunarodni saobraćaj tranzitiran preko privrednog subjekta Ankes, te da su problemi trajali pet dana i da su nastali kod hiljadu brojeva koji su prethodno preneseni iz mreže BH Telecom u mrežu Telemach;
  - da su u cilju omogućavanja uspostave interkonekcije na osnovu potpisanog Dodatka izvršena potrebna testiranja, nabavka neophodnih uređaja i podešavanja na sistemima zajedno sa privrednim subjektom Telemach te je dana 08.05.2013. godine realizovana usluga prema potpisanom Dodatku ugovora koja je u funkciji;
- e) u vezi vezanih maloprodajnih usluga:
- da su obje strane saglasane sa činjenicom da RAK odobrava cjenovnu politiku privrednog subjekta BH Telecom i primjenu RIP dokumenta;

- da je predmet Pravila 67/2012 o modelu rebalansa cijena govornih usluga u Bosni i Hercegovini utvrđivanje graničnih cijena za govorne telefonske usluge i to pristupna taksa, mjesečna pretplata, cijena minute korištenja govorne usluge kako u nacionalnom tako i u međunarodnom saobraćaju za SMP operatore; predmetnim Pravilom su određeni posebni popusti kao što su besplatne minute u nacionalnom saobraćaju, socijalni paketi, posebni paketi i sl., propisane su gornje granične vrijednosti cijena priključne takse, mjesečne pretplate, minute korištenja govorne usluge u nacionalnom/međunarodnom saobraćaju; Pravilo se počelo primjenjivati od 01.01.2013. godine;
- da je RAK aktom broj: 05-29-3106-2/13 dao Saglasnost na Odluku br. 00.1-2.1-26267-2/13 od 05.11.2013. godine o izmjenama i dopunama cjenovnika usluga u unutrašnjem i međunarodnom saobraćaju koju je na davanje saglasnosti uputio privredni subjekt BH Telecom dana 13.11.2013. godine;
- da je RAK aktom broj: 05-29-1427-4/13 dao Saglasnost na Odluku Uprave društva BH telecom o izmjenama i dopunama cjenovnika usluga u unutrašnjem i međunarodnom saobraćaju broj: 00.1-2.1-2636-11/13 od 11.06.2013. godine; dostavljeni prijedlog predviđa uvođenje novih paketa Moja TV BH, Moja TV Basic, Moja TV Phone+, Moja TV Net Speed, Moja TV Full+ i Moja TV Full Speed+, zatim definiše cijene i uslove pružanja/korištenja paketa kao i unapređenje postojećih paketa;
- da BH Telecom u svojoj ponudi nudi kako individualne priključke fiksne telefonije, mobilne telefonije, interneta i MOJA TV, tako i navedene usluge u paketu (duo, trio i quadro pakete);
- da individualna mjesečna pretplata za fiksnu telefoniju iznosi 15 KM i ona uključuje 150 minuta poziva prema fiksnoj mreži BHT;
- da individualna mjesečna pretplata za MOJA TV iznosi 22,23 KM i uključuje cca 154 kanala;
- da postoje dvije vrste paketa Moja TV + priljučak fiksnog telefona; cijena jednog od njih iznosi 26,33 i uključuje cca 150 kanala i 1500 minuta za pozive prema svim fiksnim mrežama u BiH; cijena drugog paketa iznosi 29,25 i uključuje neograničen saobraćaj prema fiksnoj mreži BH Telecoma, cca 150 kanala Moja TV i pozivanje jednog broja iz mobilne mreže BH Telecoma sa popustom od 50%;
- da ugovori za duo paket mogu biti vremenski oročeni na 24 mjeseca, a mogu biti zaključeni i bez tog vremenskog oročenja s tim da pretplatnik koji ne zaključi ugovore na 24 mjeseca svaki mjesec plaća dodatnih 10 KM za korištenje opreme koja je potrebna za realizaciju usluge iz čega proizilazi da pretplatnik koji se opredjeli da ne zaključi ugovor na 24 mjeseca za istu uslugu godišnje plaća 1200 KM više od pretplatnika koji zaključi Ugovor na 24 mjeseca;
- da cijena najjeftinijeg trio paketa iznosi 39 KM i uključuje fiksnu telefoniju (1500 besplatnih minuta za pozive prema fiksnim mrežama, Moja TV i internet; cijena drugog trio paketa iznosi 51KM i uključuje neograničen saobraćaj u fiksnoj telefoniji, Moja TV i internet;
- da fiksni programski troškovi po pretplatniku iznose 12,71 KM;
- da je evidentan pad broja individualnih pretplatnika kod BH Telecoma, a rast broja pretplatnika paketiranih usluga;
- da je najzastupljeniji duo paket čija cijena iznosi 26,33 KM, a uključuje fiksnu telefoniju i Moja TV kanale; u 2012 godini je 36.819 pretplatnika koristilo ovaj paket dok je u 2014. godini taj broj povećan na 52.503;

- da je u 2012. godini 10,31% pretplatnika koristilo duo paket dok je u 2014 godini taj procenat iznosio 18,36%.

9. Ocjena dokaza

Član 9. stav (1) Zakona propisuje da privredni subjekt ima dominantan položaj na relevantnom tržištu roba ili usluga, ako se zbog svoje tržišne snage može ponašati u značajnoj mjeri nezavisno od stvarnih ili mogućih konkurenata, kupaca, potrošača ili dobavljača, također uzimajući u obzir udio tog privrednog subjekta na tržištu, učešće koje na tom tržištu imaju njegovi konkurenti, kao i pravne i druge zapreke za ulazak drugih privrednih subjekata na tržište.

Član 9. stav (2) Zakona pretpostavlja da privredni subjekt ima dominantan položaj na tržištu roba ili usluga ako na relevantnom tržištu ima učešće veće od 40,0%

Zloupotreba dominantnog položaja, u skladu sa odredbama člana 10. stav (2) Zakona, posebno se odnosi na:

- a) direktno ili indirektno nametanje nelojalnih kupovnih i prodajnih cijena ili drugih trgovinskih uslova kojima se ograničava konkurencija;
- b) ograničavanje proizvodnje, tržišta ili tehničkog razvoja na štetu potrošača;
- c) primjenu različitih uslova za istu ili sličnu vrstu poslova s ostalim stranama, čime ih dovode u neravnopravan i nepovoljan konkurentski položaj;
- d) zaključivanje sporazuma kojima se uslovljava da druga strana prihvati dodatne obaveze koje po svojoj prirodi ili prema trgovinskom običaju nemaju veze s predmetom takvog sporazuma.

Iz utvrđenog činjeničnog stanja nesporno proizilazi da je Uprava BH Telecoma donijela RIP dokument kojim su definisani svi uslovi vezani za uspostavu interkonkecije između BH Telecoma kao dominantnog operatera i Podnosioca zahtjeva (kao alternativnog operatera) te da je RIP-om, između ostalog, utvrđena obaveza End-to-end all the way ISDN testova po Q.788 standardu.

Testiranje se izvodi u obimu i fazama utvrđenim u Prilogu 6 RIP dokumenta. Procedura povezivanja i testiranja traje najduže 30 dana od dana početka testiranja. Rok se može iz objektivnih razloga produžiti samo uz obostranu saglasnost strana u pisanoj formi kojom će se strane saglasno izjaviti da produženje roka ne može predstavljati pravni osnov za pokretanje bilo kakvih sporova u budućnosti.

End-to-end ISUP testovi po Q.788 standardu su propisani Prilogom 6. RIP dokumenta i kao takvi predstavljaju obavezu za sve operatere koji koriste usluge interkonekcije.

Konkurencijsko vijeće je cijeno činjenicu da je zakonski zastupnik privrednog subjekta Telemach dana 19.07.2012. godine potpisao Saglasnosti o produženju roka testiranja koju je dana 26.07.2012. godine potpisao i Elvidin Kovača za privredni subjekt BH Telecom. Ugovorene strane su ovim potvrdile da su saglasne da se rok za povezivanje i testiranje, koje je započelo dana 03.05.2012. godine, iz objektivnih razloga produži. Predmetna Saglasnost hronološki daje prikaz svih poduzetih radnji i aktivnosti privrednih subjekata Telemach i BH Telecom, počevši od 12.06.2012. godine, vezane za testiranje signalizacije kao i ime privrednog subjekta na čijoj je strani bila odgovornost ukoliko je dolazilo do odlaganja ili problema u povezivanju (dostupnost saradnika privrednog subjekta Telemach, kvar mjernog instrumenta na strani privrednog subjekta BH Telecom, problemi na fizičkom nivou na strani privrednog subjekta Telemach, neuspješno izvršavanje End-to-end ISUP testova po Q.788 standardu privrednog subjekta Telemach i sl).

Strane su se navedenom Saglasnošću složile da će proces testiranja, u skladu sa RIP dokumentom, biti okončan u roku od 30 dana od dana obostranog potpisivanja iste i da ovo produženje roka ne može predstavljati pravni osnov za pokretanje bilo kakvog spora u budućnosti sa bilo koje strane. Testovi su uspješno okončani sa desetak dana zakašnjenja, dana 04.09.2012. godine na pristupnoj komutaciji SS Bašaršija, odnosno 11.09.2012. godine za pristupnoj komutaciji SS Alipašino polje.

Konkurencijsko vijeće je uzelo u obzir da RAK, u svjetlu svoje zakonske uloge i regulative, daje saglasnost na RIP dokument, koji donosi Uprava Dioničkog društva BH Telecom, a na osnovu Statuta Dioničkog društva. RIP dokument se donosi u skladu sa Zakonom o komunikacijama BiH, Odlukom o politici sektora telekomunikacija za period 2008-2012, Pravilom o interkonekciji RAK-a 51/2010, Dozvolom za javnog operatora fikne telefonije i Listom operatora sa značajnom tržišnom snagom.

Iz navedenog proizilazi da je izvođenje END.TO.END ISUP testova po Q.788 standardu kao takvo propisano RIP dokumentom BH Telecoma, a istim su regulisani svi aspekti vezani za uspostavu interkonekcije za povezivanje na fiksnu mrežu BH Telecoma između BH Telecoma kao dominantnog operatora i Podnosioca zahtjeva kao alternativnog operatora. Pored navedenog, RIP dokument se kao takav primjenjuje na sve alternativne operatere sa kojima BH Telecom potpisuje ugovore o interkonekciji te su navedeni testovi uspješno realizovani sa svim interkonektovanim operatorima BH Telecoma.

Podnosilac zahtjeva se, imajući u vidu navedeno, eventualno mogao obratiti RAK-u te ukazati na probleme nastale u fazi uspostave interkonekcije ali je prema vlastitim navodima odustao od istog te se istom intenzivno počeo obraćati nakon uspostave interkonekcije i to zbog nedovoljnih interkonekcijskih kapaciteta nastalih kašnjenjem u uspostavi interkonekcije i insistiranjem privrednog subjekta BH Telecom na zadržavanju kapaciteta koji su traženi u inicijalnom zahtjevu za interkonekciju.

Slijedom navedenog, Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da je privredni subjekt Telemach pristupajući postupku interkonekcije sa privrednim subjektom BH Telecom prihvatio uslove iz važećeg RIP dokumenta, da je privredni subjekt BH Telecom propisujući uslove, odnosno obaveze End-to-end all the way ISDN testova po Q.788 standardu postupao na način propisan RIP dokumentom koji se primjenjuje na sve interkonektovane operatere privrednog subjekta BH Telecom te se ne može smatrati da je predmetnim postupanjem direktno ili indirektno nametnuo trgovačke uslove kojima se ograničava konkurencija, u smislu člana 10. stav (2) pod a) Zakona.

Kada je riječ o signalizacijskom povezivanju privrednih subjekata učesnika u predmetnom postupku Konkurencijsko vijeće je u obzir uzelo da Podnosilac zahtjeva prilikom dostavljanja inicijalnog Zahtjeva za uspostavu interkonekcije u 2012. godini nije tražio dva odvojena signalizacijska linka već je drugi odvojeni signalizacijski link zatražio u novembru 2014. godine. Privredni subjekt BH Telecom je na zaprimljeni zahtjev odgovorio 19.12.2014. godine (nakon urgencije Podnosioca zahtjeva od 16.12.2014. godine) predlažući dva načina realizacije signalnog linka nakon čega se Podnosilac zahtjeva opredijelio za uspostavu novog signalizacijskog linka na STP Zenica. Nalog za uspostavu drugog signalizacijskog linka kreiran je 05.03.2015. godine, dana 24.03.2015. godine obezbjeđen je novi optički prenosni put za realizaciju drugog signalnog voda, a podizanje drugog signalizacijskog linka je dogovoreno za 07.04.2015. godine.

Iz navedenog proizilazi da je postupak dogovaranja i usaglašavanja oko realizacije drugog signalnog linka trajao od novembra 2014. godine do aprila 2015. godine ali Konkurencijsko vijeće, obzirom na tehničku prirodu uspostavu signalizacijskog linka, ne može sa sigurnošću tvrditi da je bilo riječi o odugovlačenju postupka pa samim tim niti utvrditi da je privredni subjekt BH Telecom ograničio tehnički razvoj na štetu potrošača, te primjenio različite uslove za istu ili sličnu vrstu poslova s ostalim stranama, čime bi se Podnosilac zahtjeva doveo u neravnopravan i nepovoljan konkurentski položaj u smislu člana 10. stav (2) pod b) i c) Zakona.

Ovdje se opet potrebno pozvati na RIP dokument imajući u vidu da RIP dokument, u dijelu koji tretira navedenu oblast, navodi da će, ukoliko operater traži da mu se obezbijedi dodatni signalni link bez obzira na saobraćajne potrebe BH Telecom, isti obezbijediti u skladu sa „tehničkim uslovima“ i po posebnom ugovoru.

Konkurencijsko vijeće je također nesporno utvrdilo da je privredni subjekt Telemach dana 10.01.2013. godine uputio molbu privrednom subjektu BH Telecom da međunarodni saobraćaj tranzitira preko HT

Eronet, a koji je do tada tranzitiran preko privrednog subjekta Aneks te da je u prilogu te molbe dostavljen dopis privrednog subjekta HT Eronet u kojem izražava spremnost da tranzitira međunarodni saobraćaj prema privrednom subjektu Telemach.

BH Telecom je taj zahtjev odbio te je odredio da tranzitiranje međunarodnog saobraćaja za Telemach obavlja privredni subjekt EuroproNET zbog niže cijene koju je EuroproNET ponudio.

Prilikom tranzitiranja poziva preko privrednog subjekta EuroproNET došlo je do smetnji koji su trajali nekoliko/pet dana, a koji su se nastali kod hiljadu brojeva koji su prethodno preneseni iz mreže BH Telecom u mrežu Telemach. Radilo se isključivo o međunarodnim dolaznim pozivima.

BH Telekom je u svom očitovanju naveo da nisu mogli odobriti tranzitiranje međunarodnog saobraćaja preko privrednog subjekta HT Eronet jer ovakav zahtjev nije bio u skladu sa principima interkonekcije obzirom da operator koji tranzitira međunarodni saobraćaj, u ovom slučaju BH Telecom, za mrežu nekog od operatora (u ovom slučaju privredni subjekt Telemach), sam odabire rutu za usmjeravanje na osnovu važećih ugovora i ponuđenih komercijalnih uvjeta pod kojima drugi operatori nude uslugu tranzitiranja i terminiranja međunarodnog saobraćaja u navedenu mrežu.

Cijena terminiranja međunarodnih poziva u mreže privrednog subjekta BH Telecom i operatora u BiH je predmet komercijalnog dogovora ali u skladu sa odredbama RIP dokumenta. Navedene usluge podrazumjevaju komercijalni dogovor između operatora, a za realizaciju se moraju ispuniti 2 uslova: da postoje realizovani interkonekcijski linkovi za međunarodni saobraćaj i da je ponuđena cijena terminacije međunarodnog saobraćaja u mrežu operatora najniža na tržištu, kako bi operator tranziter međunarodnog saobraćaja (BH Telecom) imao poslovni interes da direktno usmjeri saobraćaj na mrežu u kojoj međunarodni poziv terminira.

Do momenta ugovaranja i uspostave interkonekcijskog linka za međunarodni saobraćaj sa privrednim subjektom Telemach (što je nastupilo naknadno 08.05.2013. godine potpisivanjem Dodatka ugovora o interkonekciji) BH Telecom je imao pravo da međunarodni saobraćaj za mrežu Telemacha rutira, odnosno tranzitira preko onog operatora koji je na tržištu nudio najnižu cijenu terminacije međunarodnih poziva u Telemach mrežu, a sa kojim je BH Telecom imao raspoložive interkonekcijske kapacitete za međunarodni saobraćaj (u konkretnom slučaju to je bio privredni subjekt EuroproNET).

I sam Podnosilac zahtjeva navodi da je privredni subjekt BH Telecom, „imao pravo da izabere operatora preko kojeg će vršiti međunarodno tranzitiranje u mrežu lokalnog operatora, u ovom slučaju mrežu Telemach-a“, ali da je tom prilikom bio „dužan da uzme u obzir i interese operatora u čiju mrežu se tranzitiranje vrši“. Podnosilac zahtjeva dalje ističe, „da je izbor EuroproNeta-a kao tranzitnog operatora doveo do toga da Telemach-ov međunarodni promet nekoliko dana bude u prekidu iz razloga što EuroproNet-ov sustav nije funkcionirao“.

Konkurencijsko vijeće je stoga, slijedom svega navedenog, a uzimajući u obzir sve okolnosti koje su dovele do navedenih problema, utvrdilo da su smetnje u tranzitiranju međunarodnog saobraćaja nastale u partnerskoj mreži preko koje je BH Telecom tranzitirao pozive prema privrednom subjektu Telemach (EuroproNet), a ne od strane privrednog subjekta BH Telecom što privredni subjekt BH Telecom nije mogao predvidjeti.

Radi navedenog Konkurencijsko vijeće nije moglo utvrditi povredu privrednog subjekta BH Telecom u smislu ograničavanja tehničkog razvoja na štetu potrošača u smislu člana 10. stav (2) pod b) Zakona.

U vezi izdavanja saglasnosti za izgradnju sopstvene infrastrukture, Konkurencijsko vijeće je nesporno utvrdio, kada je u pitanju davanje dozvole za izgradnju infrastrukture na lokalitetu Kakanj da je dana 20.11.2012. godine izdata Saglasnost broj: 13.2.3.4-3.16-10503 operatoru Telekabel d.o.o. Zenica na izgradnju CATV mreže u općini Kakanj na dionici Groce - Poveznice - Kakanj i to dva mjeseca nakon što je upućen zahtjev. Imajući u vidu da je između podnošenja zahtjeva za saglasnost i izdavanja saglasnosti došlo do razmjene podnesaka u kojem je BH Telekom obavještavao Podnosioca zahtjeva da je pred nadležnim inspekcijskim organima pokrenuo postupak zbog činjenice da je Podnosilac zahtjeva na drugoj lokaciji svoju infrastrukturu gradio bez prethodne saglasnosti BH Telecoma,

Konkurencijsko vijeće je ocijenilo da rok od dva mjeseca ne predstavlja nerazumno dugačak rok za dostavljanje saglasnosti.

Kada je u pitanju odbijanje davanja saglasnosti na lokalitetu Mošćanica Podnosilac zahtjeva, u skladu sa članom 36. Zakona, nije uspio dokazati na koji način je odbijanje davanja saglasnosti za izgradnju infrastrukture koja je već izgrađena ograničila proizvodnju, tržište ili tehnički razvoj na štetu potrošača.

Konkurencijsko vijeće je utvrdilo da je BH Telekom ispoštovao obaveze koje su propisane RIP-om kada je u pitanju povećanje interkonekcijskih linkova privrednog subjekta Telemach te da je kvartalno, a u skladu sa raspoloživim kapacitetima, dolazilo do povećanja broja interkonekcijskih linkova. Nesporno je da privredni subjekt Telemach nije jedini interkonektovani operator na mreži privrednog subjekta BH Telecom, kao i to da su raspoloživi TDM portovi prema navodima iz raspoložive dokumentacije na pristupnim komutacijama privrednog subjekta BH Telecoma ograničeni. Takođe je nesporno utvrđeno i da ostala dva dominantna operatera na isti način odobravaju proširenje postojećih interkonekcijskih kapaciteta. Takođe je utvrđeno da se i ostalim alternativnim operaterima povećanje interkonekcijskih linkova odobrava na isti način.

Prilikom utvrđivanja relevantnog stanja u vezi cijena maloprodajnih usluga i eventualnog unakrsnog subvencioniranja pojedinih usluga, Konkurencijsko vijeće je analiziralo i cijene pojedinačnih usluga kao i cijene istih usluga u različitim paketima. Konkurencijsko vijeće cijeni da se radi o relativno velikim razlikama ukoliko se usluga kupuje pojedinačno i ukoliko se kupuje u paketu (kako je pokazano u utvrđenom činjeničnom stanju, cijena pojedinačnog priključka fiksne telefonije iznosi 15 KM, cijena osnovnog paketa Moja TV usluge iznosi 22,23 KM, dok cijena paketa ove dvije usluge iznosi 26,33KM, iz čega proizilazi da popust iznosi cca 30%), pogotovo ako se u obzir uzme u obzir činjenica da paketi usluga mogu biti vremenski oročeni na 24 mjeseca, a mogu biti zaključeni i bez tog vremenskog oročenja s tim da pretplatnik koji ne zaključi ugovore na 24 mjeseca svaki mjesec plaća dodatnih 10 KM za korištenje opreme koja je potrebna za realizaciju usluge, iz čega proizilazi da pretplatnik koji se opredjeli da ne zaključi ugovor na 24 mjeseca za istu uslugu godišnje plaća 1200 KM više od pretplatnika koji zaključi Ugovor na 24 mjeseca.

Prilikom utvrđivanja da li BH Telecom određenu uslugu nudi ispod cijene koštanja ili da li vrši unakrsno subvencioniranje određene usluge, Konkurencijsko vijeće je u obzir uzelo i činjenicu da BH Telecom kao vertikalno integrisani privredni subjekat računovodstveno ne vodi odvojenu prihodovnu i rashodovnu strukturu po pojedinim vrstama usluga te da proces uspostavljanja troškovnog računovodstva i računovodstvenog odvajanja još uvijek nije realizovan, da zavisi od aktivnosti i odluka regulatora te da je ista situacija i kod druga dva dominantna operatera. Kod analize cijena pojedinih usluga i eventualnih troškova koji prate iste, Konkurencijsko vijeće je cijeno i činjenicu da se kod dominantnih operatera ista infrastruktura i iste organizacione jedinice odnosno ljudski resursi koriste za pružanje više usluga te daje teško pouzdano razdvojiti ove troškove.

Imajući u vidu navedeno, Konkurencijsko vijeće nije moglo izvan svake sumnje utvrditi da se radi o cijenama usluga ispod cijene koštanja kao i da se radi o unakrsnom subvencioniranju usluga. Takođe je u obzir uzelo činjenicu da Podnosilac zahtjeva, u skladu sa članom 36. Zakona, nije dostavio dokaze kojima bi potkrijepio svoje navode u pogledu unakrsnog subvencioniranja te da Konkurencijsko vijeće nije kao dokaz moglo cijeno prstu računicu na bazi procjena bez konkretnih dokaza.

Konkurencijsko vijeće je prilikom odlučivanja o navedenom, cijeno i podatak da i sam Podnosilac zahtjeva ima sličnu praksu davanja popusta kod paketiranih usluga u odnosu na pojedinačne usluge, te činjenicu da sličnu praksu imaju i ostali konkurenti na relevantnom tržištu.

Slijedom svega navedenog, Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u tački 1. dispozitiva ovog Rješenja.

10. Troškovi postupka

Članom 108. stav 1) Zakona o upravnom postupku je propisano da u rješenju kojim se postupak završava, organ koji donosi rješenje određuje ko snosi troškove postupka, njihov iznos i kome se i u kojem roku imaju isplatiti, a članom 105. stav 2) istog Zakona je propisano da kada u postupku učestvuju dvije ili više strana sa suprotnim interesom, strana koja je izazvala postupak, a na čiju štetu je postupak okončan, dužna je protivnoj strani nadoknaditi opravdane troškove koji su nastali u postupku.

Prema odredbama člana 105. stav (3) Zakona o upravnom postupku troškovi za pravno zastupanje nadoknađuju se samo u slučajevima kad je takvo zastupanje bilo nužno i opravdano.

Podnosilac zahtjeva je dostavio dana 08.01.2015. godine podneskom broj: 06-26-2-012-35-II/14, specifikaciju troškova postupka u iznosu od 9.071,75 KM koja se sastoji od slijedećih troškova: 1) sastav zahtjeva prema Konkurencijskom vijeću 1.281,00 KM, 2) taksa na zahtjev 1.000,00 KM, 3) priprema izjašnjenja na odgovor BH Telecoma 1.281,00 KM, 4) pristup i zastupanje na usmenoj raspravi pred Konkurencijskim vijećem dana 23.12.2014. godine 1.281,00 KM, 5) putni troškovi savjetnika Telemacha 1.447,75 KM, 6) podnesak od 29.12.2014. godine 1.281,00 KM te 7) taksa na rješenje 1.500,00 KM.

Dopunu troškovnika Podnosilac zahtjeva je dostavio dana 08.04.2015. godine podneskom broj: 06-26-2-012-64-II/14 navodeći i dodatne troškove i to: 8) priprema podneska od 06.02.2015. godine 1.281,00 KM, 9) priprema podneska od 17.02.2015. godine od 1.281,00 KM te 10) usmena rasprava od 08.04.2015. godine 1.281,00 KM. Uz iznos od 2.195,50 KM što predstavlja trošak PDV od 17% ukupan iznos troškova Podnosioca zahtjeva iznosi 15.110,25 KM.

Protivna strana nije podnijela zahtjev za naknadu troškova postupka.

Konkurencijsko vijeće je odbilo zahtjev za naknadu troškova punomoćnika Podnosioca zahtjeva, obzirom da je Podnosilac zahtjeva predmetni postupak izazvao svojim djelovanjem i da je isti završen na njegovu štetu. Stoga, Podnosilac zahtjeva ne ostvaruje pravo na naknadu troškova u smislu člana 105. stav (2) Zakona o upravnom postupku.

Imajući u vidu navedeno, Konkurencijsko vijeće je odlučilo kao u tački 2. dispozitiva ovog Rješenja.

11. Administrativna taksa

U skladu s članom 2. tarifni broj 107. stav (1) tačka f) Odluke o visini administrativnih taksi u vezi sa procesnim radnjama pred Konkurencijskim vijećem («Službeni glasnik BiH», broj 30/06 i 18/11) Podnosilac zahtjeva je na ovo Rješenje obavezan platiti administrativnu taksu u iznosu od 1.500,00 KM u korist Budžeta institucija Bosne i Hercegovine.

12. Pouka o pravnom lijeku

Protiv ovoga Rješenja nije dopuštena žalba.

Nezadovoljna stranka može pokrenuti upravni spor pred Sudom Bosne i Hercegovine u roku od 30 dana od dana prijema, odnosno objave ovog Rješenja.

Predsjednik

Ivo Jerkić